

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การรายงานผลการวิจัยเรื่อง "การนำเสนอแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9" มีเนื้อหาสาระครอบคลุมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาขั้นต้น ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครู แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 16 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ที่มีข้าราชการครูเกษียณอายุระหว่างปีงบประมาณ 2523-2527 จำนวน 5 คน ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ที่เกษียณอายุระหว่างปีงบประมาณ 2523 - 2527 จำนวน 6 คน ซึ่งทั้งสองกลุ่มได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจำนวนร้อยละ 50 และนักวิชาการบริหารงานบุคคล

จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกอย่างมีระเบียบวิธี

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็น ใช้ในการสอบถามเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเกษียณอายุของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม มีจำนวนทั้งสิ้น 313 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 จำนวน 39 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างโรงเรียนแบบแบ่งชั้น จำนวนร้อยละ 25 แล้วใช้ผู้บริหารของโรงเรียนที่สุ่มได้เป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 1 คน ข้าราชการครู จำนวน 241 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวนร้อยละ 10 จากโรงเรียนตัวอย่าง 39 โรงเรียน ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ที่เกษียณอายุระหว่างปีงบประมาณ 2523 - 2527 จำนวน 13 คน เป็นประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง และนักวิชาการบริหารงานบุคคล จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกสรรอย่างมีระเบียบวิธี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 2 ลักษณะคือ

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งใช้ในการศึกษาขั้นต้นประกอบด้วย

2.1.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่เกษียณอายุเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

2.1.3 แบบสัมภาษณ์นักวิชาการบริหารงานบุคคล เกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

2.2 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา ฯลฯ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในการศึกษาขั้นต้น ได้รับความแนะนำและการตรวจแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นอกจากนั้นยังได้ผ่านการตรวจแก้ไขและการเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและส่วนภาษาที่ใช้ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์

แล้วจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามครึ่งตัว แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบรายการตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบรายการตรวจสอบ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการวางแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

ตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบรายการตรวจสอบ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากรในการศึกษาชั้นต้นด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 12 กุมภาพันธ์ - 19 มีนาคม 2528 รวมเวลา 36 วัน และเก็บข้อมูลในการสอบถามความคิดเห็นของประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งผู้วิจัยนำไปส่งและรับกลับคืนด้วยตนเอง ใช้เวลาดำเนินการระหว่างวันที่ 15 เมษายน - 7 มิถุนายน 2528 รวมเวลา 54 วัน รวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาได้ทั้งหมด 256 ชุด จากจำนวนที่ส่งไป 313 ชุด คิดเป็นร้อยละ 81.79 ซึ่งมีความสมบูรณ์ใช้ในการวิจัยได้ทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และคาร์ยอละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการวางแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ คาร์ยอละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ คาร์ยอละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้บริหาร ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คุนวุฒิระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เคยศึกษาและเคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลมา 6 - 10 ปี

2. ข้าราชการครู ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คุนวุฒิระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ไม่เคยศึกษาและไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และไม่เคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเลย

3. ข้าราชการครูที่เกษียณอายุ ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป คุนวุฒิต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ไม่เคยศึกษาและไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และไม่เคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลเลย

4. นักวิชาการบริหารงานบุคคล ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี กับ 51 - 60 ปี จำนวนเท่ากัน คุณวุฒิระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า เคยศึกษาและเคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล และได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลมา 11 - 20 ปี กับ ปฏิบัติมา มากกว่า 20 ปี จำนวนเท่ากัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการวางแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

ข้อ 1. การกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ ผลปรากฏว่า มีรายการเดียวที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจหรือยังไม่ตัดสินใจ ได้แก่

1. โรงเรียนควรเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ ตามสภาพการณ์ และความเหมาะสมกับบุคลากรของตนเอง

รายการอื่น ๆ นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยทุกรายการ ได้แก่

2. กรมสามัญศึกษาควรกำหนดนโยบายในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ และเสนอแนะในที่ประชุมผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้พิจารณานำไปปฏิบัติในโรงเรียน

3. ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้ริเริ่มในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ และนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน หรือในที่ประชุมครูทั้งหมด

4. การตัดสินใจในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของโรงเรียน ควรกระทำโดยองค์คณะบุคคล เช่น คณะกรรมการบริหารโรงเรียน

พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุโดยรวมแล้ว ปรากฏว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย

ข้อ 2. ความมุ่งหมายหลักของแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยทุกรายการ ได้แก่

1. เพื่อให้โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของบุคลากรในโรงเรียนที่เด่นชัดขึ้น
2. เพื่อให้ผู้เกษียณอายุได้ใช้ชีวิตอยู่ต่อไปด้วยความสุข ความพึงพอใจ และมีความปลอดภัย ตลอดระยะเวลาของชีวิตที่เหลืออยู่
3. เพื่อสร้างขวัญและเพิ่มความพึงพอใจให้แก่ข้าราชการครูที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ ให้เกิดความมั่นคง และมั่นใจว่าจะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกันในอนาคต
4. เพื่อสร้างรักษาคุณค่าและความสำคัญของผู้เกษียณอายุในฐานะทรัพยากรบุคคล ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์สูง

พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่องความมุ่งหมายหลักของแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุโดยรวมแล้ว ปรากฏว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย

ข้อ 3. วัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยทุกรายการ ได้แก่

1. เพื่อจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุให้แก่บุคลากรทั้งในระยะก่อนการเกษียณอายุ ระยะเกษียณอายุ และระยะหลังการเกษียณอายุ
2. เพื่อเตรียมตัวที่จะเกษียณอายุให้มีความรู้และพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

3. เพื่อช่วยให้บุคลากรแยกตัวเองออกจากระบบงานที่ได้เคยรับผิดชอบ มา และเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้ทำการวางแผนปรับปรุงบุคลากร
4. เพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับผลประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ผู้เกษียณอายุมีสิทธิจะได้รับ
5. เพื่อสร้างความประทับใจระหว่างผู้เกษียณอายุกับเพื่อนร่วมงาน โรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง
6. เพื่อสร้างความผูกพันและความปรารถนาดีต่อกันระหว่างโรงเรียน กับผู้เกษียณอายุ
7. เพื่อให้ผู้เกษียณอายุได้มีโอกาสนำประสบการณ์และความรู้ความสามารถ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียนและสังคม
8. เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณของผู้เกษียณอายุให้เป็นที่ปรากฏในกลุ่มผู้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและในสังคมทั่วไป

พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่องวัตถุประสงค์ของ แผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุโดยส่วนรวมแล้ว ปรากฏว่า มีความคิดเห็น อยู่ในระดับเห็นด้วย

ข้อ 4. เรื่องที่ควรนำมาประเมินผลในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า รายการที่มัคร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มี 2 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. ประโยชน์ที่ได้รับ
2. กิจกรรมและวิธีดำเนินการ

รายการที่มัคร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 3 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

3. เนื้อหาของกิจกรรม
4. ผู้ดำเนินการ
5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 5. กำหนดการประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. ประเมินผลทุกครั้งหลังจากจัดกิจกรรม
2. ประเมินผลเป็นระยะ ๆ

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 6. ผู้ประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มี 2 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. คณะกรรมการบริหารโรงเรียน
2. ครู-อาจารย์ที่เข้าร่วมกิจกรรม

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 2 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

3. ข้าราชการครูที่เกษียณอายุ

4. ผู้บริหารโรงเรียน

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละ สูงสุด(ร้อยละ 0.8) ได้แก่

1. ผู้มีเกียรติที่ได้รับเชิญเข้าร่วมกิจกรรม

นอกจากนี้อีก 4 รายการ มีค่าร้อยละเท่ากัน (ร้อยละ 0.4) ได้แก่

2. ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน

3. ศิษย์เก่า

4. สำนักงาน ก.ค.

5. กรมสามัญศึกษา

ข้อ 7. วิธีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการ เกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่า ร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มี 2 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. การสัมภาษณ์ผู้เกษียณอายุ

2. การตอบแบบสอบถาม แบบสำรวจของผู้เกษียณอายุ

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 3 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

3. การสังเกตพฤติกรรมของผู้เกษียณอายุ

4. การอภิปราย วิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นของผู้เกษียณอายุ

และประชาชนทั่วไป

5. การอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นของครู-อาจารย์

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 8. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนปรับปรุงการจัดกิจกรรม
เกี่ยวกับการเกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มี 3 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. ข้าราชการครูที่เกษียณอายุ
2. คณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรม
3. ผู้ประเมินผลการจัดกิจกรรม

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม
เห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 4 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

4. ครู-อาจารย์ในโรงเรียน
5. สมาคมผู้ปกครองและครู กับ สมาคมหรือชมรมผู้สูงอายุ
7. ชุมชน

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดกิจกรรม
เกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

1. ระยะก่อนการเกษียณอายุ

ข้อ 1. เนื้อหาของกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย
ทุกรายการ ได้แก่

1. การเตรียมตัวผู้ที่จะเกษียณอายุให้มีความรู้ และพร้อมที่จะเผชิญปัญหา
และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

2. การช่วยให้ผู้ที่เกษียณอายุแยกตัวออกจากระบบงานที่ได้เคยรับผิดชอบ มา และการวางแผนปรับปรุงบุคลากรของโรงเรียน

3. การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับผลประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ผู้เกษียณอายุมีสิทธิจะได้รับ

พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาของกิจกรรม ในระยะก่อนการเกษียณอายุโดยส่วนรวมแล้ว ปรากฏว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วย

ข้อ 2. เรื่องที่ควรดำเนินการในการเตรียมตัวผู้ที่จะเกษียณอายุใหม่ ความรู้ และความพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มี 4 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. การให้ความรู้และคำปรึกษาแนะนำ เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพของ ผู้สูงอายุทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2. การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับงานอดิเรกและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ จะเพิ่มพูนรายได้

3. การให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของผู้สูงอายุเพื่อประโยชน์ในการ ปรับตัว

4. การจัดประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับการปรับปรุงทาง จิตวิทยาและสุขภาพทางกายและใจ

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วย เป็นส่วนน้อย มี 7 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

5. การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการพักผ่อนและสันทนาการ
6. การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับแหล่งให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ
7. การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดำรงชีพ
8. การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการเงิน
9. การจัดรายวิชาให้เรียนตามความสนใจ เช่น คนตรี ศิลปะ การเกษตร

๑๑๖

10. การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
11. การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหภายในครอบครัว
ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 3. วิธีดำเนินการในการเตรียมตัวผู้ที่จะเกษียณอายุให้มีความรู้และความพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละ สูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ มี 3 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. การสัมมนา
2. การส่งเอกสารประชาสัมพันธ์
3. การให้คำปรึกษาแนะนำ

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นจำนวนน้อย มี 3 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

4. การประชุม และ
- การจัดรายวิชาให้เรียนตามความสนใจ เช่น คนตรี ศิลปะ

การเกษตร และอื่น ๆ

6. การอบรม

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 4. วิจัยดำเนินการในการช่วยให้ผู้ที่เกษียณอายุแยกตัวเองออกจากระบบงานที่ได้เคยรับผิดชอบมา และการวางแผนปรับปรุงบุคลากร

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ มี 1 รายการ ได้แก่

ลำดับที่

1. ให้ปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำต่อไปตามเดิมจนถึงวันเกษียณอายุ แต่ลดให้น้อยลง แล้วให้เลือกปฏิบัติงานอื่นทดแทนตามสมควร

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 4 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

2. ให้หยุดพักการปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำ แล้วให้เลือกปฏิบัติงานอื่นง่าย ๆ ตามความถนัดและความสมัครใจ

3. ให้ปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำต่อไปตามเดิมจนถึงวันเกษียณอายุ แต่ลดให้น้อยลง

4. ให้ปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำต่อไปตามเดิมจนถึงวันเกษียณอายุ

5. ให้หยุดพักการปฏิบัติงานโดยไม่ต้องทำอะไรเลยจนถึงวันเกษียณอายุ

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า มี 1 รายการ (ร้อยละ 0.4) ได้แก่ "การเรียกเข้าเป็นที่ปรึกษาหรือช่วยราชการในกรมกองเจ้าสังกัด"

ข้อ 5. โรงเรียนควรให้ผู้ที่เกษียณอายุที่มีหน้าที่รับผิดชอบในระดับหัวหน้างานพ้นจากหน้าที่ในระยะก่อนการเกษียณอายุ แล้วให้อยู่ในฐานะที่ปรึกษาแก่ผู้ที่มารับหน้าที่แทน

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยกับ
รายการดังกล่าว

ข้อ 6. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่มารับหน้าที่ต่อจากผู้เกษียณอายุ ควรหา
โอกาสสัมภาษณ์หรือพูดคุยปรึกษาร่วมกับผู้เกษียณอายุ ถึงสิ่งที่เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่อง
ในการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น หรือปัญหาทั่วไปของโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณา
ปรับปรุงการปฏิบัติงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยส่วนรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยกับ
รายการดังกล่าว

ข้อ 7. เรื่องที่ควรดำเนินการในการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับผล
ประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ที่จะเกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. การแนะนำเกี่ยวกับสิทธิ ผลประโยชน์ และสวัสดิการต่าง ๆ ที่
ผู้เกษียณอายุ ควรจะได้รับจากทางราชการและโรงเรียน
2. การช่วยเหลือจัดทำ ตรวจสอบเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการ
เกษียณอายุ และการขอรับบำเหน็จบำนาญ
3. การติดตามผลการขอรับบำเหน็จบำนาญให้ได้รับทันตามกำหนด
4. การติดต่อขอรับเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ ประกาศนียบัตรครูอาวุโส
และเงินช่วยเหลือของมูลนิธิครูอาวุโสในพระบรมราชูปถัมภ์
5. การแนะนำหลักการและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีผลเสียในการเลือก
รับบำเหน็จหรือบำนาญ

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 8. ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ มี 2 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. คณะกรรมการบริหารโรงเรียน
2. ผู้บริหารโรงเรียน

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 4 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

3. ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน (ฝ่ายธุรการ) กับ เจ้าหน้าที่บุคลากร
5. เจ้าหน้าที่การเงิน
6. ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน (ฝ่ายบริการ)

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงสุด (ร้อยละ 0.8) ได้แก่

1. ครูสภา

นอกจากนี้อีก 3 รายการ มีค่าร้อยละเท่ากัน (ร้อยละ 0.4) ได้แก่

2. กองการเจ้าหน้าที่ กรมสามัญศึกษา
3. สมาคมศิษย์เก่า
4. ผู้เกี่ยวข้องที่มีจิตศรัทธา

ข้อ 9. ระยะเวลาดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนน้อยทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. ตลอดปีงบประมาณที่จะครบเกษียณอายุ (1 ตุลาคม - 30 กันยายน)
2. ครึ่งหลังของ ปีงบประมาณที่จะครบเกษียณอายุ (1 เมษายน - 30 กันยายน)
3. ภาคเรียนที่ 1 ของปีงบประมาณที่จะครบเกษียณอายุ (16 พฤษภาคม - 30 กันยายน)

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 10. แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม ก่อนการเกษียณอายุ ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ หรือยังไม่ตัดสินใจกับแหล่งที่มา ดังนี้

1. ค่าวัสดุที่เกี่ยวข้องเนื่องเป็นผลประโยชน์ของทางราชการ เช่น การจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความรู้ ควรได้มาจากเงินบำรุงการศึกษา และเงินงบประมาณ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยกับแหล่งที่มา ดังนี้

2. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องเนื่องเป็นผลประโยชน์ของทางราชการ โดยตรง เช่น ค่าของขวัญ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม สำหรับวิทยากร ควรได้มาจากเงินสวัสดิการของโรงเรียนและเงินอื่น ๆ

พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมก่อนการเกษียณอายุ โดยส่วนรวมแล้ว ปรากฏว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย

2. ระยะเวลาเกษียณอายุ

ข้อ 11. เนื้อหาของกิจกรรมในระยะเวลาเกษียณอายุ คือ การสร้างความประทับใจระหว่างผู้เกษียณอายุกับเพื่อนร่วมงาน โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้อง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย
กับรายการดังกล่าว

ข้อ 12. กิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาในระเบียบณอายุ คือ
กิจกรรมอ่าลาอาลัย

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยกับ
รายการดังกล่าว

ข้อ 13. เรื่องที่ควรดำเนินการในการจัดกิจกรรมอ่าลาอาลัย
ผลปรากฏว่า มีรายการที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น
อยู่ในระดับไม่แน่ใจหรือยังไม่ตัดสินใจ ได้แก่

5. การเลี้ยงอาหารค่ำ

รายการอื่น ๆ นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ใน
ระดับเห็นด้วยทุกรายการ ได้แก่

1. การประกอบพิธีทางศาสนา

2. การกล่าวคำอ่าลาให้นักเรียน

3. การบายศรีสู่ขวัญ

4. การแสดงมุทิตาจิตของศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และผู้มีความสัมพันธ์

เกี่ยวข้องกับ

6. การแสดงของศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน

7. การกล่าวยกย่องเกียรติคุณและแสดงความอาลัยโดยผู้บริหาร

โรงเรียน

8. การมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้เกษียณอายุ

9. การกล่าวคำอ่าลาของผู้เกษียณอายุ

10. การสังสรรค์หลังจากเสร็จพิธีการ

11. การจัดนิทรรศการ แสดงผลงานของผู้เกษียณอายุ

12. การจัดทำจุลสารเผยแพร่ประวัติและเกียรติคุณของผู้เกษียณอายุ

พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องที่ว่า
 ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร โดยส่วนรวมแล้ว ปรากฏว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย

ข้อ 14. ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร

ผลปรากฏว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. คณะกรรมการบริหารโรงเรียน
2. คณะครูในโรงเรียน
3. ศิษย์เก่าหรือสมาคมศิษย์เก่า
4. สมาคมผู้ประกอบการและครู
5. นักเรียน

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า มี 1 รายการ (ร้อยละ 0.4) ได้แก่ "ผู้มีความสัมพันธ์กับโรงเรียนและมีจิตศรัทธา"

ข้อ 15. ระยะเวลาดำเนินการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ มี 1 รายการ ได้แก่

ลำดับที่ 1 ภายในสัปดาห์สุดท้ายของปีงบประมาณ

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ มี 1 รายการ ได้แก่

ลำดับที่ 2 ในวันสิ้นปีงบประมาณ (30 กันยายน)

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงสุด (ร้อยละ 4.3) ได้แก่

ไค้แก

1. ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ดำเนินการและผู้เกษียณอายุ
นอกจากนี้อีก 2 รายการ มีค่าร้อยละเท่ากัน (ร้อยละ 0.4)

2. วันเสารสุดท้ายของปีงบประมาณ

3. ภายในเดือนสุดท้ายของปีงบประมาณ

ข้อ 16. แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร

ผลปรากฏว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ทุกรายการ เว้นแต่ตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. เงินสวัสดิการของโรงเรียน

2. เงินที่รวบรวมจากคณะครูในโรงเรียนตามศรัทธา

3. เงินสมาคมผู้ปกครองและครู

4. เงินสมาคมศิษย์เก่า

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละ
สูงสุด (ร้อยละ 1.9) ไค้แก "เงินที่รวบรวมจากผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมกิจกรรมตาม
ศรัทธา"

รายการที่เหลืออีก 1 รายการ (ร้อยละ 0.4) ไค้แก "เงินงบประมาณ
จากกรมสามัญศึกษา"

3. ระยะหลังการเกษียณอายุ

ข้อ 17. เนื้อหาของกิจกรรมในระยะหลังการเกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย
ทุกรายการ ไค้แก

1. การแสดงออกซึ่งการยอมรับนับถือ และให้เกียรติแก่ผู้เกษียณอายุ
2. การสร้างความผูกพัน และความปรารถนาดีต่อกันระหว่าง

โรงเรียนกับผู้เกษียณอายุ

พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาของกิจกรรม ในระยะหลังการเกษียณอายุโดยส่วนรวมแล้ว ปรากฏว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วย

ข้อ 18. เรื่องที่ควรดำเนินการในการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงออกซึ่งการยอมรับนับถือ และให้เกียรติแก่ผู้เกษียณอายุ

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ มี 5 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. การเชิญผู้เกษียณอายุมาเป็นกรรมการสมาคมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับโรงเรียน เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า
2. การเผยแพร่เกียรติประวัติของผู้เกษียณอายุ
3. การเชิญผู้เกษียณอายุมาปฏิบัติงานพิเศษเป็นบางเวลาตามความสามารถ และความสมัครใจ
4. การจัดให้ผู้เกษียณอายุได้มีโอกาสช่วยเหลือในกิจกรรมทางการศึกษา
5. การเชิญผู้เกษียณอายุมาปรากฏา อภิปราย สาขิต หรือเล่าประสบการณ์ ให้ครูและนักเรียนฟัง

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นจำนวนน้อย มี 2 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

6. การเชิญผู้เกษียณอายุมาเป็นที่ปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงานของโรงเรียน

7. การเชิญผู้เกษียณอายุเป็นตัวแทนของโรงเรียนไปร่วมงาน
สาธารณกุศล งานสาธารณประโยชน์

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 19. เรื่องที่ควรดำเนินการในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความผูกพัน
และความปรารถนาดีต่อกันระหว่างผู้เกษียณอายุกับเพื่อนร่วมงานและโรงเรียน

ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ มี 7 รายการ เรียงตามลำดับดังนี้

ลำดับที่

1. การเชิญผู้เกษียณอายุมาเยี่ยมและร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนเป็น
ครั้งคราว
 2. การไปเยี่ยมเยียนผู้เกษียณอายุเพื่อคารวะในโอกาสต่าง ๆ เช่น
วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ฯลฯ
 3. การจัดทำทำเนียบรายชื่อผู้เกษียณอายุ และพิมพ์ลงในหนังสือคู่มือครู
คู่มือนักเรียน เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ของโรงเรียน
 4. การให้ความสนใจ และต้อนรับผู้เกษียณอายุ ที่มาเยี่ยมโรงเรียน
เป็นส่วนตัวอย่างอบอุ่น
 5. การติดต่อส่งหนังสือพิมพ์ จดหมาย วารสาร ข่าวสารของโรงเรียน
ไปยังผู้เกษียณอายุโดยสม่ำเสมอ และ
การเปิดโอกาสให้ผู้เกษียณอายุได้กลับมาใช้บริการความสะดวกสบาย
ของโรงเรียน เช่นเดียวกับผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่
 7. การไปเยี่ยมเยียนผู้เกษียณอายุเพื่อถามทุกข์สุขหรือเมื่อเจ็บป่วย
- รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม
เห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 1 รายการ ได้แก่

ลำดับที่

8. การสัมภาษณ์ผู้เกษียณอายุ เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาปรับปรุง
การปฏิบัติงานในโรงเรียน

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 20. ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะหลังการเกษียณอายุ
ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มี 4 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

1. คณะกรรมการบริหารโรงเรียน
2. ผู้บริหารโรงเรียน
3. สมาคมผู้ปกครองและครู
4. คณะครูในโรงเรียน

รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม
เห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 2 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

5. ครูสภา
6. กรมสามัญศึกษา

ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า มี 1 รายการ (ร้อยละ
0.4) ได้แก่ "ศิษย์เก่าของผู้เกษียณอายุทุกรุ่น"

ข้อ 21. ระยะเวลาดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะหลังการเกษียณอายุ
ผลปรากฏว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มี 1 รายการ ได้แก่

ลำดับที่

1. หลังจากวันเกษียณอายุจนตลอดชีวิตของผู้เกษียณอายุ
รายการที่มีค่าธรรมเนียมต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม
เห็นด้วยเป็นส่วนน้อย มี 2 รายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ลำดับที่

2. หลังจากวันเกษียณอายุจนกระทั่งผู้เกษียณอายุมีอายุครบ 65 ปีบริบูรณ์
3. หลังจากวันเกษียณอายุจนกระทั่งผู้บริหารโรงเรียนคนเดิมย้ายไป
ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ปรากฏว่า ไม่มี

ข้อ 22. แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมหลังการเกษียณอายุ
ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจหรือยังไม่ตัดสินใจ
กับรายการต่อไปนี้

1. ค่าจ้างค่าตอบแทน และค่าวัสดุที่เกี่ยวข้องเป็นผลประโยชน์ของ
ทางราชการ ควรได้มาจากเงินบำรุงการศึกษา และเงินงบประมาณ
ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย กับรายการต่อไปนี้
2. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นผลประโยชน์ของทางราชการ
โดยตรง เช่น ค่าของขวัญ ค่าอาหารและเครื่องดื่มในการสังสรรค์ ควรได้มาจาก
เงินสวัสดิการของโรงเรียน และเงินอื่น ๆ

พิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแหล่งที่มาของ
ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมหลังการเกษียณอายุ โดยส่วนรวมแล้ว ปรากฏว่า
อยู่ในระดับเห็นด้วย

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 โดยมีประเด็นสำคัญ ๆ ที่สามารถประมวลผลมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการวางแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

1.1 การกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ
พิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่เสนอมานี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่แน่ใจ หรือยังไม่ตัดสินใจในรายการที่ว่า "โรงเรียนควรเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ ตามสภาพการณ์และความเหมาะสมกับบุคลากรของตนเอง" ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นการเพิ่มภารกิจและปัญหาให้แก่โรงเรียนโดยไม่จำเป็น เพราะข้าราชการครูที่ใกล้จะเกษียณอายุนั้นคุณค่าและความสำคัญย่อมลดน้อยลง และความรับผิดชอบที่โรงเรียนมีต่อข้าราชการครูนั้นควรจะสิ้นสุดลงเมื่อเกษียณอายุราชการ การตอบแทนคุณความดีของบุคลากรโดยการให้หยุดพักผ่อน และให้ได้รับบำเหน็จหรือบำนาญ ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ น่าจะเป็นการเพียงพอแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชิต ปุริโสคม (2523: 187-189) และฉวีลย์ ทองมี (2524: 175-181) ที่พบว่า ปัญหาในด้านภาระให้พ้นจากงาน คือ หน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของบุคลากรที่เกษียณอายุ บุคลากรมักจะถูกทอดทิ้ง ขาดความผูกพันและการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานกับบุคลากร นอกจากนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามอาจจะเห็นว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่จะ

ท้องปฏิบัติตามนโยบายของกรมสามัญศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งขณะนี้ยังไม่ได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้โรงเรียนยึดเป็นแนวปฏิบัติ เพียงแต่มีการมอบอำนาจเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้ผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม ภายในขอบเขตของอำนาจที่ได้รับมอบมา ดังนั้นการที่จะให้โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงาน เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนอาจยังไม่ทราบแนวความคิดในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมตามหลักการบริหารงานบุคคล และยังไม่ทราบนโยบายที่จะยึดเป็นแนวปฏิบัติ โดยเฉพาะเกี่ยวกับทรัพยากรที่จะใช้ดำเนินการ เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับความคิดที่ว่า ความรับผิดชอบของโรงเรียนที่มีต่อบุคลากรนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อข้าราชการครูเกษียณอายุ แต่เห็นว่า โรงเรียนควร จะสร้างความผูกพันและความปรารถนาที่ต่อกันกับบุคลากรไว้ตลอดไป ซึ่งสอดคล้องตามหลักคุณธรรม และหลักการบริหารงานบุคคลที่ว่า "ยามดีใช้ ยามเจ็บใช้รักษา" นอกจากนี้โรงเรียนยังอาจจะได้รับประโยชน์จากบุคลากรทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมอีกด้วย ดังที่ จานงค์ สมประสงค์ (2514: 684) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การติดต่อกับสัมพันธ์กับพนักงานผู้ปลดเกษียณไปแล้ว ย่อมจะช่วยรักษาความรู้ลึกเป็นเจ้าของ และความภักดีต่อการให้คงอยู่ตลอดไป ผลก็คือ ผู้ปลดเกษียณออกไปจะช่วยส่งเสริมชื่อเสียง และสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่องค์กรนั้นไม่โดยทางตรงก็โดยอ้อมตลอดไป และผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับความคิดที่ว่า โรงเรียนควรเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครู เพราะโรงเรียนมีความใกล้ชิดกับบุคลากร ทำให้สามารถทราบถึงปัญหาและความต้องการของบุคลากร ซึ่งแต่ละแห่งอาจจะแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ทรัพยากรและความสามารถในการดำเนินงานของแต่ละโรงเรียนก็อาจจะไม่เท่าเทียมกัน การเปิดโอกาสให้โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ จึงน่าจะช่วยให้ได้แผนที่สอดคล้องกับสภาพการณ์และเหมาะสมกับบุคลากรของตนเองมากที่สุด และเกิดผลดีที่สุด สอดคล้องกับความคิดเห็นของ

ปกครอง ไชยกาธ (2500: 295) ที่ว่า โครงการที่จัดสำหรับผู้เกษียณอายุ
 อย่างเดียวกันนั้น ไม่จำเป็นต้องได้ผลเหมือนกันทุกองค์การไป จึงควรพิจารณา
 จัดให้เหมาะสมเฉพาะองค์การแต่ละแห่ง และเพื่อให้โรงเรียนมีความมั่นใจใน
 การกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุให้เป็นไปตามหลักการบริ
 หารงานบุคคล และได้รับการสนับสนุนทางค่านิยมจากทางราชการตาม
 สมควร กระทรวงศึกษาธิการ และกรมสามัญศึกษาควรกำหนดนโยบายและเสนอ
 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้นให้ชัดเจน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามก็เห็นด้วยกับ
 รายการที่ว่า "กรมสามัญศึกษา ควรกำหนดนโยบายในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ
 การเกษียณอายุ และเสนอแนะในที่ประชุมผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้พิจารณานำ
 ไปปฏิบัติในโรงเรียน" ต่อไป ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับรายการที่ว่า "ผู้
 บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้คิดริเริ่มในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการ
 เกษียณอายุ และนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน หรือในที่
 ประชุมครูทั้งหมด" และ "การตัดสินใจในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยว
 กับการเกษียณอายุของ โรงเรียนควรกระทำโดยองค์คณะบุคคล เช่น คณะกรรม
 การบริหารโรงเรียน" ทั้งนี้เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ผู้บริหาร
 โรงเรียนเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดในการบริหารงานภายในโรงเรียน จำเป็น
 ต้องแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในด้านความคิดริเริ่ม การให้ความช่วยเหลือผู้ไต่บังคับ
 บัญชา และการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับที่ นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย
 (2525: 99-100) กล่าวถึง พฤติกรรมผู้นำไว้หลายประการ เช่น "นักบริหาร
 การศึกษาที่ดีมักจะแสดงพฤติกรรมในด้านกรริเริ่มงานใหม่ ๆ ขึ้น และมักจะมี
 แผนงานที่จัดระเบียบขั้นตอนไว้เป็นอย่างดี ... นักบริหารการศึกษาที่ดีจะต้อง
 พร้อมเสมอที่จะช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้ไต่บังคับบัญชาเมื่อเขาติดขัด และจะต้องมี
 ความหวังใจและกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือครูใหม่ ๆ หรือครูเก่าที่มี
 ปัญหามาขอความช่วยเหลือจากตน..." และ นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย (2525:
 95) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ประการหนึ่งว่า "ผู้นำคือผู้ซึ่งใช้อิทธิพล
 มากในการกำหนดเป้าหมายหรือการปฏิบัติงานใหม่บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือ

องค์การ" สำหรับการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ข้าราชการครูทั้งหมด หรือบางส่วนในรูปขององค์คณะบุคคล เช่น คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาและตัดสินใจในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุด้วยนั้น กล่าวได้ว่าสอดคล้องกับหลักการในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 2525: 16 - 17) ที่ยึดหลักการตัดสินใจโดยองค์คณะบุคคล การกระจายอำนาจในการบริหาร และการให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

1.2 ความมุ่งหมายหลักและวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

พิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่เสนอมานี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับทุกรายการที่เสนอมานี้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ความมุ่งหมายหลักและวัตถุประสงค์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารงานบุคคล หลักการทางจิตวิทยา และสภาพความเป็นจริงทุกประการ ซึ่งผู้วิจัยก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม เพราะในการกำหนดความมุ่งหมายหลัก และวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและแนวความคิดในการบริหารงานบุคคลจากเอกสาร การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ข้าราชการครูที่เกษียณอายุ และนักวิชาการบริหารงานบุคคล แล้วประมวลกันขึ้นเป็นความมุ่งหมายหลักที่ครอบคลุมเนื้อหาอย่างกว้างขวาง หลังจากนั้นได้พยายามขยายความมุ่งหมายหลักออกไปเป็นวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงแนวทางที่จะนำไปสู่วิธีปฏิบัติให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายหลัก

1.3 การติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

1.3.1 เรื่องที่ควรนำมาประเมินผลในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

พบว่า รายงานส่วนน้อยจำนวน 2 รายงาน มีค่าร้อยละ สูงกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ "ประโยชน์ที่ได้รับ" และ "กิจกรรมและวิธีดำเนินการ" แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกว่าควรประเมินผลในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตอบแบบสอบถามเห็นว่า การประเมินผลในเรื่อง "ประโยชน์ที่ได้รับ" ซึ่งเป็นผลของการจัดกิจกรรม จะทำให้ทราบว่าการจัดกิจกรรมนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด และการประเมินผลในเรื่อง "กิจกรรมและวิธีดำเนินการ" ก็นับว่ามีความสำคัญเพราะจะทำให้ทราบว่า กิจกรรมและวิธีดำเนินการที่กำหนดไว้นั้น เมื่อดำเนินการแล้วมีความสอดคล้องกันและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการประเมินผลที่ Gibson and Hunt (1965: 232) กล่าวไว้ว่าเป็น การเปรียบเทียบผลงานที่ต้องการกับความสำเร็จจริงของงานที่กระทำ

ขอสังเกตุสำหรับ เรื่องที่ควรนำมาประเมินผลในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ คือ รายงานลำดับที่ 3 "เนื้อหาของกิจกรรม" มีค่าร้อยละ 38.7 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยที่จะนำมาประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตอบแบบสอบถามเห็นว่า การประเมินผลโดยเน้นในเรื่อง "ประโยชน์ที่ได้รับ" และ "กิจกรรมและวิธีดำเนินการ" นั้นเป็นการเพียงพอแล้ว แต่ผู้วิจัยเห็นว่า "เนื้อหาของกิจกรรม" ซึ่งมีลักษณะเป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ที่พัฒนาขึ้นจากวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ ก็มีความสำคัญที่ควรจะต้องนำมาประเมินผลด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ครบองค์ประกอบของการจัดกิจกรรม ดังที่ วิลาส สิงหวิสัย (2520: 155) กล่าวว่า การประกอบกิจกรรมใด ๆ ของมนุษย์จะพบองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย
2. การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายนั้น
3. การประเมินผลการดำเนินงานว่าได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนด

ไว้เพียงใด

กล่าวโดยสรุปผู้วิจัยเห็นว่าควรประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ การเกษียณอายุในเรื่อง "เนื้อหาของกิจกรรม" "กิจกรรมและวิธีดำเนินการ" และ "ประโยชน์ที่ได้รับ" ในลักษณะที่เป็นระบบต่อเนื่องกันไปให้ครบองค์ประกอบของการจัดกิจกรรม ซึ่งน่าจะได้อผลดีกว่าที่จะมุ่งประเมินผลในเรื่องใดเรื่อง หนึ่งโดยเฉพาะ

1.3.2 กำหนดการประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ การเกษียณอายุ

พบว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ "ประเมินผลทุกครั้งหลังจากจัดกิจกรรม" และ "ประเมินผลเป็นระยะ ๆ " แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกับกำหนดการประเมินผลดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า กิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ นั้นเป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องตลอดไป จึงจำเป็นต้องใช้การประเมินผลทั้ง 2 ลักษณะประกอบกัน คือ การประเมินผลเป็นระยะ ๆ จะทำให้ได้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงาน ส่วนการประเมินผลหลังจากจัด กิจกรรมจะทำให้ทราบว่าผลที่ได้รับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อย เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการเตรียมดำเนินงานใหม่ต่อไป

1.3.3 ผู้ประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณ อายุ

พบว่า รายการส่วนน้อยจำนวน 2 รายการ มีค่าร้อยละ สูงกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ "คณะกรรมการบริหารโรงเรียน" และ "ครู-อาจารย์ ที่เข้าร่วมกิจกรรม" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกว่าผู้ประเมิน ผลควรเป็นคณะบุคคลดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันกับผู้ตอบแบบ สอบถาม เพราะ "คณะกรรมการบริหารโรงเรียน" นั้นเป็นฝ่ายบริหาร ซึ่งประ กอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวด วิชา ส่วน "ครู-อาจารย์ที่เข้าร่วมกิจกรรม" นั้น เป็นฝ่ายปฏิบัติการ ดังนั้นการ

ประเมินผลที่ประอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายในรูปของคณะกรรมการ ย่อมจะเป็นไปอย่างรอบคอบ สมเหตุสมผล และได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อสังเกตสำหรับผู้ประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ คือ รายงานลำดับที่ 3 ได้แก่ "ข้าราชการครูที่เกษียณอายุ" มีค่าร้อยละ 43.4 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยที่จะให้ข้าราชการครูที่เกษียณอายุเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกรงว่าจะเป็นการเพิ่มภาระแก่ข้าราชการครูที่เกษียณอายุ หรือเกรงว่าจะเกิดปัญหาการเผชิญหน้าทำให้ข้าราชการครูที่เกษียณอายุมีความอึดอัดใจ แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าให้ข้าราชการครูที่เกษียณอายุเข้าร่วมในการประเมินผลด้วย จะช่วยให้ผลที่ได้จากการประเมินมีความสมบูรณ์น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพราะข้าราชการครูที่เกษียณอายุเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยตลอด ย่อมจะพบเห็นและทราบปัญหาข้อบกพร่องในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังอาจเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เกิดจากการประเมินตนเองซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุต่อไปอีกด้วย

1.3.4 วิธีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

พบว่า รายงานส่วนน้อยจำนวน 2 รายงาน มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ "การสัมภาษณ์ผู้เกษียณอายุ" และ "การตอบแบบสอบถาม แบบสำรวจของผู้เกษียณอายุ" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกับวิธีการดังกล่าว สอดคล้องกับที่ เอกชัย กิสุพันธ์ (2527: 66-67) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การรวบรวมข้อมูลของการประเมินผลอาจได้จากการใช้แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือวิธีการอื่น ๆ แล้วแต่ความเหมาะสม

ข้อสังเกตสำหรับวิธีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ คือ รายงานลำดับที่ 3 "การสังเกตพฤติกรรมของผู้เกษียณอายุ" มีค่าร้อยละ 45.3 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่

เห็นด้วยกับวิธีการดังกล่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับที่ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527: 66 - 67) ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเห็นว่า เป็นวิธีการที่ยากแก่การปฏิบัติ เพราะจะต้องมีการเฝ้าดูอย่างเอาใจใส่ สังเกต และพิจารณาอย่างมีระเบียบ เพื่อจะได้รู้ถึงความเป็นไป ความสัมพันธ์ หรือความมีเหตุผลของพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เกษียณอายุ การสังเกตจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้สังเกต ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และยึดหลักการที่สำคัญ คือ ต้องรู้ว่า จะสังเกตในเรื่องอะไร ต้องสังเกตทุกลักษณะของเรื่องนั้น ๆ และต้องมีความเที่ยงตรง มิฉะนั้นอาจจะได้ข้อมูลที่ไมตรงกับความเป็นจริง แต่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับที่ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527: 66 - 67) ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า การติดตามและประเมินผลโดย "การสังเกตพฤติกรรมของผู้เกษียณอายุ" ร่วมกับการสัมภาษณ์ และการสอบถาม จะช่วยให้ผู้ประเมินผลได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เกษียณอายุก็ไม่สามารถจะวัดผลได้ด้วยวิธีอื่น ๆ นอกเหนือไปจาก "การสังเกต"

1.4 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนปรับปรุงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

พบว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 มี 3 รายการ ได้แก่ "ข้าราชการครูที่เกษียณอายุ" "คณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรม" และ "ผู้ประเมินผลการจัดกิจกรรม" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่กับแหล่งข้อมูลดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันกับผู้ตอบแบบสอบถามว่า บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม เหมาะสมที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือขอเท็จจริงที่จะนำไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุได้ดีที่สุด เพราะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง

2. ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

2.1 ระยะก่อนการเกษียณอายุ

2.1.1 เนื้อหาของกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ

พิจารณาโดยรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่เสนอมานี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับรายการที่ว่า "การเตรียมตัวผู้ที่เกษียณอายุให้มีความรู้และพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า การเกษียณอายุราชการเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยชรอันเป็นระยะสุดท้ายของชีวิต ผู้เกษียณอายุจะต้องเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น สุขภาพ การเงิน ที่อยู่อาศัย การดำรงชีพ การออกจากงาน การสูญเสียบทบาทและสถานภาพที่เคยเป็นอยู่ ทำให้เกิดความวิตกกังวล ความหทงู และความทุกข์ใจ แต่สำหรับผู้เกษียณอายุได้มีโอกาสเรียนรู้และเตรียมตัวเตรียมใจ เพื่อรับมือกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยนี้ไว้ล่วงหน้าแล้ว เมื่อถึงเวลา ก็จะสามารถแก้ไขผ่านคลายปัญหา และปรับตัวรับมือบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม ทำให้ลดความวิตกกังวล และเกิดความสุขสงบมากที่สุด สอดคล้องกับที่ Jucius (1971: 424) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุนั้น ผู้บังคับบัญชาและบุคลากรที่จะเกษียณอายุควรมีโอกาสพบและพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น และการเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลง สำหรับรายการที่ว่า "การช่วยให้ผู้ที่เกษียณอายุแยกตัวออกจากระบบงานที่เคยรับผิดชอบมา และการวางแผนปรับปรุงบุคลากรของโรงเรียน" นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานติดต่อกันมาเป็นเวลานานย่อมจะมีความผูกพันกับงานที่อยู่ในความรับผิดชอบสูงมาก ถ้ามีเหตุจำเป็นที่จะต้องพ้นจากการทำงานในหน้าที่นั้นทันทีทันใด ก็อาจจะทำให้เกิดความทุกข์ เนื่องจากไม่ได้เตรียมการปรับตัวปรับใจให้พ้นจากความผูกพันในงาน การเตรียมแยกตัวออกจากงานไว้ล่วงหน้า นอกจากจะช่วยให้ผู้ที่เกษียณอายุได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ความวิตกกังวลเกี่ยวกับงานในความรับผิดชอบ ได้พักผ่อนและเตรียมการ

สำหรับการเกษียณอายุราชการอย่างเต็มที่แล้ว ยังเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้
เลือกบุคลากรในระดับรอง ๆ ลงไปขึ้นมาทดลองปฏิบัติหน้าที่นั้นแทนด้วย จึงกล่าว
ได้ว่าเป็นบำเหน็จทั้งแก่ข้าราชการครูที่จะเกษียณอายุ และข้าราชการครูที่เลื่อน
ขึ้นมา ในขณะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนก็เป็นไปอย่างค่อ
เนื่องไม่ขาดตอน ทำให้เกิดผลดีต่อการบริหารงานของโรงเรียนโดยส่วนรวม
ซึ่งสอดคล้องกับที่ Castetter (1976: 476) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ระบบ
โรงเรียนจะต้องใช้วิธีการจูงใจบุคลากรให้แยกตัวออกจากระบบ เพื่อเป็นสวัสดิ
การแก่ผู้ที่จะเกษียณอายุ และเป็นผลดีแก่ระบบด้วย และสอดคล้องกับที่ ชาวัน
วีระกุล (2526: 24) กล่าวไว้ว่า ข... เรื่องสำคัญประการหนึ่งในระยะก่อน
การเกษียณอายุ คือ การปรับปรุงหรือการปรับพฤติกรรมของตนเองให้กลมกลืนกับ
ระยะเวลาหัวต่อหัวเดียวที่จะพ้นจากราชการ เพราะถ้าพ้นจากราชการไปในทันที
ที่ทันใจจะทำให้พลังเฉลอหรือกลับตัวไม่ทัน จะทำให้รู้สึกเจ็บเหงาหรือว่าเหว
หรือทำให้เป็นคนคิดมาก และทำให้เสียสุขภาพจิตขึ้นได้" และผู้ตอบแบบสอบถาม
ยังเห็นด้วยกับรายการที่ว่า "การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับผลประโยชน์
และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ผู้เกษียณอายุมีสิทธิจะได้รับ" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบ
แบบสอบถามเห็นว่า ผลประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ผู้เกษียณอายุมีสิทธิจะไ้
รับนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีพให้แก่ผู้
เกษียณอายุ ถ้าโรงเรียนได้อำนวยความสะดวกในเรื่องเหล่านี้ตามสมควรใน
ฐานะที่เป็นบุคลากรของโรงเรียนคนหนึ่งแล้ว ก็จะทำให้ผู้เกษียณอายุลดความ
วิตกกังวล และเพิ่มความมั่นใจว่าจะได้รับผลประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ
ครบถ้วนถูกต้อง และทันตามกำหนดเวลา ในการขอรับผลประโยชน์และสวัสดิ
การต่าง ๆ นั้น มีกระบวนการและขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการอยู่หลายประการ
นับแต่การเตรียมหลักฐาน และจัดทำเอกสารต่าง ๆ เสนอต่อทางราชการ การติดต่อ
และการติดตามผลเพื่อให้ได้รับทันตามกำหนด กระบวนการและขั้นตอนเหล่านี้ อาจ
จะไม่ยากนัก แต่ก็อาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้กับผู้ที่เกษียณอายุบางคน เนื่องจากความ
ไม่คุ้นเคย การไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับหลักฐานต่าง ๆ ตลอดจนความ
ไม่สะดวกที่จะติดต่อ หรือติดตามผลด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้ที่เกษียณอายุ
เหล่านั้นเกิดความวิตกกังวล เป็นทุกข์ โรงเรียนจึงควรให้

คำแนะนำและช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการขอรับผลประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้เกษียณอายุทุกคนตามสมควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประทีน ศรีพรหม (2522: 134 - 139) และ วีระ สุเมธาพันธ์ (2526: 116 - 119) สรุปได้ว่า การแนะนำและอำนวยความสะดวกในการขอรับบำนาญ บำนาญและผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับนั้นมีการปฏิบัติปานกลาง

2.1.2 เรื่องที่ควรจะทำเป็นการในการเตรียมตัวผู้ที่จะเกษียณอายุใหม่มีความรู้และความพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

พบว่า รายการส่วนน้อยจำนวน 4 รายการ มีค่าร้อยละ สูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นอันมากว่าควรดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ "การให้ความรู้และคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ" มีค่าร้อยละสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 คือร้อยละ 68.4 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความสุขของผู้เกษียณอายุมากที่สุด เพราะร่างกายของผู้สูงอายุต้องเสื่อมโทรมลงไปตามวัย และมีผลต่อเนื่องไปถึง จิตใจด้วย แต่การรู้จักรักษาสุขภาพอย่างถูกต้องแล้วก็จะทำให้ร่างกายและจิตใจเข้มแข็ง สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขจนถึงระยะเวลาอันสมควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Thomson (1972: 402A - 403) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีขวัญต่ำกว่าผู้ที่กำลังอยู่ในวัยทำงาน และการรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพเป็นทวีประกอบสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อขวัญและกำลังใจของผู้เกษียณอายุ นอกจากนี้ จำนวนที่ สัมประสงค์ (2514: 682) กล่าวไว้ว่า หน่วยงานในสหรัฐอเมริกาต้องจัดให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่จะเกษียณอายุในเรื่องปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ สูงที่สุดถึงร้อยละ 72 แสดงว่าเป็นเรื่องที่มีปัญหาและมีผู้สนใจมากที่สุด และ O'Connell (อ้างถึงใน Glueck 1974: 486) กล่าวไว้ว่า การจัดโปรแกรมให้คำปรึกษาแก่บุคลากรในระยะก่อนการเกษียณอายุ นั้น ครั้งแรกควรมีสาระเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพเพื่อความสุขในการเกษียณอายุ รายการต่อไปที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วย

เป็นส่วนมากได้แก่ "การให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับงานอดิเรกและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเพิ่มพูนรายได้" มีค่าร้อยละ สูงเป็นลำดับที่ 2 คือร้อยละ 62.1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตอบแบบสอบถามเห็นว่า งานอดิเรกจะทำให้เกิดการระงับที่มาจากแหล่งที่ทางราชการที่ค่อนข้างสูงไป เป็นการขจัดความว่าง ทำให้ไม่เหงา นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ผู้ที่มีรายได้น้อยด้วย สอดคล้องกับที่ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2518: 127 - 129) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การใช้ชีวิตหลังการเกษียณอายุอย่างมีความสุข ต้องมีการเตรียมงานอดิเรกและกิจกรรมพิเศษหลาย ๆ อย่าง เพื่อจะได้กระทำเมื่อออกมารับบำนาญ เพราะการอยู่เฉย ๆ โดยไม่มีงานอะไรมาให้นึกคิดกระทำนั้น ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุเป็นทุกข์ และเสื่อมโทรมเร็วทั้งกายและใจ สำหรับ Jucius (1971: 424) ก็เห็นว่า ในระยะก่อนการเกษียณอายุนั้นผู้บังคับบัญชาและผู้ที่จะเกษียณอายุควรมีโอกาสพบกัน เพื่อพูดคุยปรึกษาหารือและช่วยวางแผนเกี่ยวกับงานอดิเรก มีข้อน่าสังเกตว่า ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรดำเนินการในเรื่องนี้เป็นลำดับที่ 2 รองลงมาจากปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ แต่ในสหรัฐอเมริกาพบว่า มีผู้มาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องงานอดิเรกเป็นลำดับที่ 5 ใน 6 ลำดับที่จัดไว้ คิดเป็นร้อยละ 47 (จำนงค์ สมประสงค์ 2514: 682) ซึ่งดูเสมือนว่าไม่ค่อยมีความสำคัญเท่าใดนัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคนไทยเรายังไม่คุ้นเคย และไม่ใส่ใจกับการมีงานอดิเรก หรืองานรองในขณะที่ยังปฏิบัติงานหลักอยู่ ต่อเมื่อใดที่การปฏิบัติงานหลักสิ้นสุดลง จึงจะหันมาสนใจงานอดิเรก ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวตะวันตกที่เห็นว่างานหลักและงานอดิเรกมีความสำคัญคู่กันไป จึงมีความคุ้นเคยและไม่รู้สึกว่าเป็นเรื่องที่มีปัญหามากนัก รายการต่อไปที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากได้แก่ "การให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของผู้สูงอายุเพื่อประโยชน์ในการปรับตัว" มีค่าร้อยละสูงเป็นลำดับที่ 3 คือร้อยละ 61.3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตอบแบบสอบถามเห็นว่า ผู้เกษียณอายุโดยทั่วไปมักจะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของตนเองและสิ่งแวดล้อมในสังคม เช่น การสูญเสียบทบาทและสถานภาพที่เคยเป็นอยู่ การดำรงชีวิต รายได้ สุขภาพ ฯลฯ ถ้าผู้เกษียณอายุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการของวัยตามสมควร ก็อาจจะช่วยผ่อนคลายความวิตกกังวลให้น้อยลง และสามารถ

เตรียมตัวเตรียมใจที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับที่ ศรีเรื่อน แก้วกังวาล (2518: 127-129) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การใช้ชีวิตในระยะหลังการเกษียณอายุอย่างมีความสุขนั้นต้องรู้จักปรับตัวตามพัฒนาการของวัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การปรับตัวภายนอกได้แก่ ความสามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ การปรับตัวภายใน ได้แก่ ความรู้สึกพอใจ เป็นสุขสงบสบาย มีความวิตกกังวลน้อย รายการต่อไปที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมาก ได้แก่ "การจัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับการปรับปรุงทางจิตวิทยา และสุขภาพทางกายและใจ" มีค่าร้อยละสูงเป็นลำดับที่ 4 คือร้อยละ 59.8 ทั้งนี้เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับจิตวิทยาและสุขภาพของผู้สูงอายุ นั้น เป็นเรื่องที่ลึกซึ้งเกินกว่าที่จะมีผู้ใดรอบรู้หรือสามารถให้คำอธิบายได้โดยตลอด การให้คำปรึกษาหารือในเรื่องดังกล่าว อาจเป็นเพียงการช่วยเหลือเบื้องต้นส่วนหนึ่ง ซึ่งจำกัดขอบเขตความนึกเห็นระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับคำปรึกษาเท่านั้น แต่การที่ผู้กำลังจะเกษียณอายุหลาย ๆ คน ซึ่งมีความรู้ความนึกเห็น ประสบการณ์ และปัญหาต่าง ๆ กัน ได้มาพบปะแลกเปลี่ยนความนึกเห็นกัน อาจจะช่วยให้เกิดแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับจิตวิทยา และการรักษาสุขภาพทางกายและใจของผู้สูงอายุ ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับที่ จานงค์ สมประสงค์ (2514: 683) กล่าวไว้ว่า บริษัท Detroit Edison แห่งสหรัฐอเมริกา นอกจากจะให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพแล้ว ยังจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับการปรับปรุงทางจิตวิทยาและการรักษาสุขภาพทางกายและใจ เพื่อให้ผู้เกษียณอายุดำรงชีพอย่างมีความสุขอีกด้วย

2.1.3 วิธีดำเนินการในการเตรียมตัวผู้ที่จะเกษียณอายุให้มีความรู้และความพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

พบว่า รายการที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 มี 3 รายการ ได้แก่ "การสัมมนา" "การส่งเอกสารประชาสัมพันธ์" และ "การให้คำปรึกษา

แนะนำ" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกว่าควรดำเนินการโดยวิธีดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเพื่อให้สอดคล้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง ที่ควรดำเนินการในการเตรียมตัวผู้ที่จะมีอายุที่ใกล้เข้ามาแล้ว ซึ่งจำเป็นจะต้องให้ความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำ และการสัมมนา ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถามว่า วิธีดำเนินการดังกล่าว นอกจากจะสอดคล้องกับเรื่องที่จะดำเนินการแล้ว ยังเหมาะสมกับบุคคลากรที่จะเข้ารับการเตรียมตัวคือผู้ที่จะมีอายุอีกด้วย กล่าวคือ โดยธรรมชาติแล้วผู้ที่จะมีอายุซึ่งสูงวัยวุฒิ และคุณวุฒิ อาจเกิดเหตุและมีความละเอียดที่จะต้องไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยทั้งการบรรยาย หรือเข้ารับการอบรมโดยเปิดเผย แต่นิยมการแสวงหาความรู้โดยการที่ตนเองมีส่วนร่วมบางส่วน หรือการศึกษาด้วยตนเองทั้งหมด ซึ่งจะช่วยรักษาความภาคภูมิใจของตนเองไว้ตลอดไป เมื่อพิจารณาจากจะเห็นว่า "การส่งเอกสารประชาสัมพันธ์" เป็นการเผยแพร่ความรู้ที่สามารถศึกษาด้วยตนเอง "การให้คำปรึกษาแนะนำ" เป็นการแสวงหาความรู้ร่วมกับผู้อื่นแต่มีขอบเขตจำกัดระหว่างผู้รับคำปรึกษากับผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งอาจจะเป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้น ๆ ส่วน "การสัมมนา" นั้นผู้ที่จะมีอายุ แต่ละคนต้องศึกษาหาความรู้มาประสมกับประสบการณ์ที่ตนเองมีอยู่ แล้วนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง โดยมีวิทยากรที่ทรงคุณวุฒิให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วจึงสรุปเป็นความรู้และแนวทางที่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าสมควรพิจารณาวางวิธีการดังกล่าวไปใช้ดำเนินการต่อไป

2.1.4 วิธีดำเนินการในการช่วยให้ผู้ที่จะมีอายุแยกตัวออกจากระบบงานที่ได้เคยรับผิดชอบมา

พบว่า มีเพียงรายการเดียวที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 คือ "ให้ปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำต่อไปตามเดิมจนถึงวันเกษียณอายุ แต่ลดให้น้อยลงแล้วให้เลือกปฏิบัติงานอื่นทดแทนตามสมควร" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกว่าควรดำเนินการโดยวิธีดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเห็นว่าจะเป็นการช่วยให้ผู้ที่จะมีอายุไม่เจ็บเหงา ว้าเหว และอึดอัดใจมาก

เกินไป เพราะคุ้นเคยกับการทำงานมาโดยตลอด การลดปริมาณงานประจำให้
น้อยลงแล้วให้เลือกปฏิบัติงานอื่นทดแทนตามสมควรนั้น นอกจากจะเป็นการกระตุ้น
ให้ผู้ที่เกษียณอายุใ้รู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นแล้ว ยังช่วยให้
ผู้เกษียณอายุได้ปรับตัวให้คุ้นเคยกับการแยกตัวออกจากงานที่เคยรับผิดชอบมา และ
เปิดโอกาสให้มีการเตรียมตัววางแผนการเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างในการหางาน
อดิเรก และกิจกรรมพิเศษทำตามความสนใจ ภายหลังจากการเกษียณอายุอีกด้วย ซึ่ง
สอดคล้องกับที่ เซวาน์ ซีระกุล (2526: 24) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การปรับ
พฤติกรรมของตนเองให้กลมกลืนกับระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะพ้นจากราชการ
เป็นเรื่องสำคัญ เพราะถ้าพ้นจากราชการไปทันทีทันใด จะทำให้พลังเผละตัวหรือ
กลับตัวไม่ทัน จะทำให้รู้สึกเจ็บเหงาว่าเหว่ คึกมาก และทำให้เสียสุขภาพจิต
ได้ การปรับพฤติกรรมของตนเองอาจทำได้โดยเริ่มทำงานอดิเรกตามที่ตนชอบ
และสนใจ สำหรับการเลือกปฏิบัติงานอื่นทดแทนงานส่วนที่ลดลงนั้นก็ถือได้ว่า
เป็นการสนองความต้องการตามความสมัครใจของผู้เกษียณอายุ ซึ่งจะช่วยให้เกิด
ความรู้สึกว่าตนเองยังไม่ลดความสำคัญลงไป เพราะยังปฏิบัติงานเท่าเทียมกับ
เพื่อนร่วมงาน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับวิธีดำเนินการในการช่วยผู้ที่จะเกษียณอายุแยก
ตัวเองออกจากระบบงานที่ได้เคยรับผิดชอบมา คือ รายการที่มีค่าร้อยละต่ำกว่า
ร้อยละ 50 จำนวน 4 รายการ ซึ่งแสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยที่จะ
นำมาดำเนินการ สำหรับ 2 รายการแรก ได้แก่ "ให้หยุดพักการปฏิบัติงานที่
เป็นภารกิจประจำ แล้วให้เลือกปฏิบัติงานอื่นง่าย ๆ ตามความถนัดและความสมัคร
ใจ" กับ "ให้ปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำต่อไปตามเดิมจนถึงวันเกษียณอายุ แต่
ลดให้น้อยลง" มีค่าร้อยละ 45.3 และ 44.5 ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็น
ไม่สอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากทั้งสองรายการข้างต้นมีลักษณะที่ยึด
หยุดสอดคล้องกับเหตุผลที่ไ้กล่าวไว้ในตอนต้น ถ้าให้นำไปพิจารณาดำเนินการร่วม
กันตามความเหมาะสมกับบุคลากร น่าจะทำให้เกิดผลดียิ่งขึ้น กล่าวคือผู้ที่จะเกษียณ
อายุบางคนอาจจะมีปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำมาแต่เดิม

ให้เกิดผลดีได้ แต่ก็ยังไม่ร้ายแรงถึงกับจะต้องลาออกไป ในขณะที่ใกล้จะครบ เกษียณอายุราชการอยู่แล้ว การลาออกก่อนครบเกษียณอายุราชการนั้นไม่เพียง แต่เป็นการทำลายความภาคภูมิใจของบุคลากร ยังหมายถึงการสูญเสียสิทธิและผลประโยชน์บางประการไปอย่างน่าเสียดาย แต่ถ้าโรงเรียนจะส่งเสริมให้ เลือกปฏิบัติงานอื่นทดแทนในปริมาณที่เท่ากัน ก็จะช่วยให้อุคลากรสามารถปฏิบัติงาน ให้เกิดผลดีต่อไปได้จนครบเกษียณอายุราชการ และยังสอดคล้องกับการชักจูง ให้บุคลากรแยกตัวเองออกจากระบบงานที่ใดเคยรับผิดชอบมาด้วย ซึ่งก่อให้เกิด ผลดีทั้งแก่บุคลากรและโรงเรียน สำหรับการเลือกปฏิบัติงานอื่นทดแทนงานประจำ ที่ลกลงไปนั้น ไม่ควรถือเป็นกฎเกณฑ์ที่ตายตัว เพราะบุคลากรบางคนอาจจะไม่ คุ้นเคยหรือไม่สมัครใจที่จะปฏิบัติเลย แต่สมัครใจที่จะปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำ ต่อไปตามเดิมมากกว่า จึงควรอยู่ในดุลพินิจของผู้บริหารโรงเรียนที่จะพิจารณา ลกลงงานประจำให้ลดลงตามความเหมาะสม โดยไม่ต้องให้บุคลากรปฏิบัติงาน อื่นทดแทน สำหรับ 2 รายหลัง ได้แก่ "ให้ปฏิบัติงานที่เป็นภารกิจประจำต่อไป ตามเดิมจนถึงวันเกษียณอายุ" กับ "ให้หยุดพักการปฏิบัติงานโดยไม่ต้องทำอะไร เลยจนถึงวันเกษียณอายุ" นั้นมีคารออยละต่ำมาก คือร้อยละ 21.1 และ 7.4 ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถามว่าไม่ควรนำ ไปดำเนินการ เพราะในรายการแรกนั้นเห็นได้ชัดว่า ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ จะ เกษียณอายุได้ เตรียมการปรับตัวให้คุ้นเคยกับการแยกตัวออกจากระบบงานเลย ส่วนรายการหลังนั้นนอกจากจะไม่ถูกต้องตามระเบียบราชการแล้ว ยังไม่สอดคล้อง กับหลักการทางจิตวิทยา คือ ทำให้ผู้ที่ จะ เกษียณอายุเกิดความเจ็บเหงา ว่า เหว อึดอัดใจ มีความรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองลดน้อยลงไป กลายเป็นคนไร้ค่า ไม่มีประโยชน์ต่อหน่วยงานอีกต่อไป

2.1.5 วิธีดำเนินการในการช่วยให้ผู้ที่ จะ เกษียณอายุ แยกตัวเองออกจากระบบงานที่เคยรับผิดชอบมา และการวางแผนปรับปรุงบุคลากร ของโรงเรียน

พิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่า "โรงเรียนควรให้ผู้ที่ จะ เกษียณอายุที่มีหน้าที่รับผิดชอบในระดับหัวหน้างานพ้นจาก

หน้าที่ในระยะก่อนการเกษียณอายุ แล้วให้อยู่ในฐานะที่ปรึกษาแก่ผู้ที่มารับหน้าที่แทน" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าจะเป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด และความวิตกกังวลของผู้ที่จะเกษียณอายุ ที่เกิดจากงานในความรับผิดชอบที่น้อยลงไป เพื่อให้การเตรียมแยกตัวออกจากระบบงานเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้ปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรขึ้นมาแทนผู้ที่เกษียณอายุ ในขณะที่ตัวผู้ที่จะเกษียณอายุก็จะมีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่มีอยู่ ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานอย่างเต็มที่ก่อนที่จะอำลาจากกันไป เกี่ยวกับเรื่องนี้อาจจะทำให้หัวหน้างานที่กำลังจะเกษียณอายุบางคนไม่พึงพอใจ เพราะเห็นว่าเป็นการลดความสำคัญ และทำให้ทองสูญเสียบทบาทอำนาจหน้าที่ไปก่อนจะถึงเวลาที่ราชการได้กำหนดไว้ แต่สำหรับผู้ที่จะเกษียณอายุได้เรียนรู้อะไรจากการบริหารงานบุคคล และหลักการทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุ ก็ย่อมจะเข้าใจได้ว่า การให้พ้นจากหน้าที่และความรับผิดชอบก่อนถึงกำหนดเวลาสิ้นสุดจริงนั้น ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่จะเกษียณอายุได้เตรียมปรับตัวปรับใจให้พร้อมที่จะแยกตัวออกจากระบบงาน และเพื่อพัฒนาบุคลากรคนใหม่ให้ขึ้นมาดำเนินการแทน โดยหัวหน้างานที่กำลังจะเกษียณอายุนั้นไม่ได้ลดความสำคัญลงไปทั้งบทบาทและอำนาจหน้าที่ กล่าวคือหัวหน้างานนั้นยังคงต้องรับผิดชอบควบคุมดูแลและตัดสินใจในการปฏิบัติงานทั้งหมดก่อนจะเกษียณอายุราชการ แต่แบบธรรมเนียมในการปฏิบัติงานโดยทั่วไปตามหลักการบริหารงานบุคคลถือว่า บุคลากรที่กำลังจะพ้นจากงานในกรณีต่าง ๆ รวมทั้งการเกษียณอายุราชการ จะไม่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย หรือการริเริ่มงานใหม่ที่จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน และควรมีการมอบหมายงานบางส่วนให้แก่ผู้ที่เลื่อนขึ้นมาทำหน้าที่แทนได้ทดลองปฏิบัติ โดยมีหัวหน้างานที่กำลังจะเกษียณอายุเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน และเพื่อให้หัวหน้างานที่ผ่อนคลายความตึงเครียด และความวิตกกังวลเกี่ยวกับงานลงด้วย ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว เพราะในปีสุดท้ายของการเกษียณอายุราชการ

นั้นผู้ที่เกษียณอายุราชการจะมีเวลาเหลืออีกเพียง 6 เดือนเท่านั้น นับจากเดือนเมษายน จนถึงเดือนกันยายน น่าจะใช้เวลาที่เหลือนี้ในการเตรียมตัวเตรียมใจตนเอง ให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในระยะหลังการเกษียณอายุ รวมทั้งการเป็นที่ปรึกษา การถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ที่มารับหน้าที่แทน หรือการเสนอแนะปัญหาและข้อคิดเห็นทั่ว ๆ ไป ในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและโรงเรียนมากกว่าจะคอยยึดติดอยู่กับบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่จะก่อให้เกิดเฉพาะประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามก็เห็นด้วยกับรายการที่ว่า "ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่มารับหน้าที่ต่อจากผู้เกษียณอายุ ควรหาโอกาสสัมภาษณ์หรือพูดคุยปรึกษากันกับผู้เกษียณอายุ ถึงสิ่งที่ปัญหาหรือข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น หรือปัญหาทั่วไปของโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงาน" ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเห็นว่าหัวหน้างานที่กำลังจะเกษียณอายุนั้น เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์สูงคงกล่าวมาแล้ว

2.1.6 เรื่องที่ควรดำเนินการในการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับผลประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ที่จะเกษียณอายุ

พบว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ ควรดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่เสนอมาทุกรายการ ได้แก่ "การแนะนำเกี่ยวกับสิทธิ ผลประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ผู้เกษียณอายุควรจะได้รับจากทางราชการและโรงเรียน" "การช่วยเหลือจัดทำ ตรวจสอบเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับการเกษียณอายุ และการขอรับบำนาญ" "การติดตามผลการขอรับบำนาญให้ผู้รับทันตามกำหนด" "การติดตามขอรับเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ ประกาศนียบัตรครูอาวุโส และเงินช่วยเหลือของมูลนิธิครูอาวุโสในพระบรมราชูปถัมภ์" และ "การแนะนำหลักการและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลเสียในการเลือกรับบำนาญหรือบำนาญ" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า จะช่วยผ่อนคลายความวิตกกังวล

และเพิ่มความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกษียณอายุ ในอันที่จะได้รับสิทธิและผลประโยชน์ ครมฉวบและทันตามกำหนด เพราะพิจารณาจากสภาวะของเรื่องที่กำลังดำเนินการ จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิ ผลประโยชน์ และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับ ติดตามมาด้วยการช่วยเหลือจัดทำ ตรวจสอบเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับการเกษียณอายุและการขอรับบำเหน็จบำนาญ จนกระทั่งการติดตามผลให้ได้รับทันตามกำหนด นอกจากสิทธิและผลประโยชน์ที่ควรได้จากทางราชการตามปกติแล้ว ยังช่วยดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์ที่ครูอาวุโสควรจะได้รับจากคุรุสภา และมูลนิธิครูอาวุโสอีกด้วย สำหรับ "การแนะนำหลักการและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลดี ผลเสียในการเลือกรับบำเหน็จหรือบำนาญ" นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นลำดับสุดท้าย มีค่าร้อยละ 59.0 ทั้งนี้เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ผู้ที่จะเกษียณอายุเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิสูงแล้ว ย่อมสามารถตัดสินใจได้ดีที่สุดด้วยตนเอง ความจำเป็นที่จะต้องให้คำแนะนำในเรื่องนี้จึงมีน้อย แต่จากผลการศึกษาขั้นต้นผู้วิจัยพบว่า การให้คำแนะนำในเรื่องดังกล่าวยังมีความสำคัญและจำเป็น เพราะปัจจัยประกอบการตัดสินใจเลือกรับบำเหน็จหรือบำนาญนั้นมีมากมาย บางคนอาจจะตัดสินใจไม่ได้ว่าควรที่จะเลือกรับบำเหน็จหรือบำนาญ บางคนอาจจะรู้สึกว่าการตัดสินใจไม่ถูกต้องก็สายเกินไป แก้อะไรไม่ได้แล้ว ดังนั้นการตัดสินใจโดยมีข้อมูลประกอบ พร้อมด้วยข้อคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้ที่มีความรอบรู้ จะช่วยให้ผู้เกษียณอายุตัดสินใจได้ถูกต้องและมีความพึงพอใจ

เนื่องจากสิทธิและผลประโยชน์ที่ข้าราชการครูผู้เกษียณอายุ จะได้รับนั้นเป็นทั้งเกียรติยศ ความภาคภูมิใจ และหลักประกันความมั่นคงของชีวิตในระยะหลังการเกษียณอายุของตนเอง ผู้ที่จะเกษียณอายุโดยทั่วไปจึงมักจะชวนชววยดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งก็นับว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่ง แต่ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าโรงเรียนได้มีส่วนช่วยดำเนินการในเรื่องที่กล่าวมาข้างต้นบางตามสมควร ก็จะเป็นการแสดงออกว่าโรงเรียนมีความห่วงใย และคอยดูแลให้ความช่วยเหลือบุคลากรอยู่ตลอดเวลาโดยไม่ทอดทิ้ง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้ที่จะเกษียณ

อายุเกิดจากความจงรักภักดีต่อโรงเรียน และมีผลเชื่อมโยงไปสู่การสร้างสรรค์สัมพันธภาพต่อกันในระยะหลังการเกษียณอายุต่อไปด้วย

2.1.7 ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ

พบว่า รายการส่วนน้อยจำนวน 2 รายการ มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ "คณะกรรมการบริหารโรงเรียน" และ "ผู้บริหารโรงเรียน" แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกว่าผู้รับผิดชอบควรเป็นบุคคลและคณะบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เนื้อหาของกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ เน้นถึงการเตรียมตัวที่จะเกษียณอายุ ให้ความพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยการให้ความรู้ การช่วยเหลือคุณ ควบคู่กับการแยกตัวออกจากงาน การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสิทธิ และผลประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานภายในโรงเรียน โดยตรง ผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการบริหารโรงเรียน จึงควรเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดในการบริหารงานภายในโรงเรียนมีหน้าที่ "ปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชาให้พ้นจากอันตรายทั้งปวง และครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความจงรักภักดีต่อหน่วยงานและประเทศชาติเป็นที่สุด" (กรมสามัญศึกษา 2527 ก: 81) ถ้าพิจารณาผู้ที่จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ เพื่อให้ผู้ที่จะเกษียณอายุบรรลุผลตามที่กำหนดไว้ในเนื้อหาของกิจกรรม ก็เป็นการป้องกันผู้ใต้บังคับบัญชาให้พ้นจากอันตราย และยังก่อให้เกิดความจงรักภักดีต่อหน่วยงานด้วย นับได้ว่าสอดคล้องเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนตามความหมายของคำว่า "การปกครอง" ที่กล่าวมา นอกจากนี้ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525: 96) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำ สรุปได้ว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ และสอดคล้องกับที่ Jucius (1971: 424) กล่าวว่า สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุนั้น ผู้บังคับบัญชาและบุคคลที่จะเกษียณอายุ ควรมีโอกาสพบ และพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น และการเตรียม

ตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลง สำหรับ "คณะกรรมการบริหารโรงเรียน" นั้น เนื่องจากคณะกรรมการดังกล่าวมักจะประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยบริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้าหมวดวิชา ซึ่งนอกจากจะมีหน้าที่เสนอแนะข้อคิดเห็น และให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนแล้ว ยังเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอีกด้วย ดังนั้นจึงควรเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน

2.1.8 ระยะเวลาดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ

พบว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ทั้งนี้ "ตลอดปีงบประมาณที่จะครบเกษียณอายุ (1 ต.ค.-30 ก.ย.)" "ครึ่งหลังของปีงบประมาณที่จะครบเกษียณอายุ (1 เม.ย.-30 ก.ย.)" และ "ภาคเรียนที่ 1 ของปีงบประมาณที่จะครบเกษียณอายุ (16 พ.ค.-30 ก.ย.)" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากยังไม่เห็นด้วยกับระยะเวลาดำเนินการที่เสนอมานี้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามยังไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุ ทำให้ไม่แน่ใจว่าเนื้อหาของกิจกรรม และกิจกรรมที่จะจัดขึ้นมีมากน้อยเพียงใด และควรจะใช้ระยะเวลาานเท่าใด โดยหลักการบริหารงานบุคคล และหลักการทางจิตวิทยาแล้ว โรงเรียนควรกำหนดระยะเวลาดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุไว้ให้ชัดเจนล่วงหน้าเป็นเวลาพอสมควร เพื่อประโยชน์ในการปรับตัวของบุคลากร แต่ก็ยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็นและเหมาะสมภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงเนื้อหาของกิจกรรม กิจกรรมและวิธีดำเนินการ ผู้ดำเนินการ และทรัพยากรที่จะใช้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ จำนวนที่ สมประสงค์ (2514: 682) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมในระยะก่อนการเกษียณอายุให้แก่บุคลากรในสหรัฐอเมริกา นั้น มีการจัดล่วงหน้าตั้งแต่ไม่ถึง 1 ปี จนถึง 5 ปี ซึ่งระยะเวลาที่ใช้ในการจัดล่วงหน้าจะมีผลต่อการปรับตัวของบุคลากร ระยะเวลาที่เหมาะสมโดยทั่วไป คือ "ตลอดปีงบประมาณที่จะครบเกษียณอายุ (1 ต.ค. - 30 ก.ย.)" ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็น

ด้วยมากที่สุด คือ มีร้อยละ 38.7 และครอบคลุมระยะเวลารายการอื่น ๆ ที่เหลืออีกด้วย

2.1.9 แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมก่อนการเกษียณอายุ

พิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่เสนอมานี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่แน่ใจหรือยังไม่ตัดสินใจในรายการที่ว่า "ค่าวัสดุที่เกี่ยวข้องเนื่องเป็นผลประโยชน์ของทางราชการ เช่น การจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ ควรได้มาจากเงินบำรุงการศึกษา และเงินงบประมาณ" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามยังไม่แน่ใจว่า จะสามารถจ่ายเงินบำรุงการศึกษาและเงินงบประมาณเป็นค่าวัสดุในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุได้ เพราะการจ่ายเงินบำรุงการศึกษาและเงินงบประมาณ จะต้องดำเนินการตามระเบียบและวัตถุประสงค์ของเงินแต่ละประเภทที่ได้กำหนดไว้ หรือได้อนุมัติเป็นหลักการไว้ ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุเป็นภารกิจหนึ่งที่โรงเรียนดำเนินการ เพื่อเป็นบริการแก่บุคลากรของโรงเรียน ตามหลักการบริหารงานบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับบุคลากร จึงน่าจะใช้งบประมาณหมวดค่าวัสดุที่โรงเรียนได้รับการจัดสรร มาเป็นค่าวัสดุในการจัดกิจกรรมได้เช่นเดียวกับงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับบุคลากร โดยอยู่ในดุลพินิจของผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินตามความเหมาะสม แต่ไม่ควรจ่ายจากเงินบำรุงการศึกษา เพราะการใช้จ่ายเงินบำรุงการศึกษา ต้องมีเป้าหมายเพื่อบำรุงการศึกษา และเป็นประโยชน์โดยตรงแก่นักเรียนมากที่สุด และการที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับรายการที่ว่า "ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องเนื่องเป็นผลประโยชน์ของทางราชการโดยตรง เช่น ค่าของขวัญ ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม สำหรับวิทยากร ควรได้มาจากเงินสวัสดิการของโรงเรียนและเงินอื่น ๆ" นั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม เพราะค่าใช้จ่ายเหล่านั้นไม่สามารถจ่ายจากเงินบำรุงการศึกษาและเงินงบประมาณได้ การจ่ายจากเงินสวัสดิการของโรงเรียนและเงินอื่น ๆ จะตรงตามวัตถุประสงค์

และทำให้คลองตัวขึ้น สำหรับเงินอื่น ๆ นั้น อาจไ้มาจากการเก็บรวบรวมจากผู้ที่จะเกษียณอายุ หรือเงินที่มีผู้บริจาคด้วยจิตศรัทธา การใช้จ่ายจึงควรจะคำนึงถึงความจำเป็น ประโยชน์ที่จะได้รับและโดยประหยัด

2.2 ระยะเกษียณอายุ

2.2.1 เนื้อหาของกิจกรรมในระยะเกษียณอายุ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาในระยะเกษียณอายุ

พิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่า "เนื้อหาของกิจกรรมในระยะเกษียณอายุ คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกษียณอายุกับเพื่อนร่วมงาน โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้อง" และ "กิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาในระยะเกษียณอายุ คือ กิจกรรมอาสาอาลัย" ซึ่งสอดคล้องกับที่ Jucius (1971: 424) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมในระยะเกษียณอายุควรพิจารณาถึงการจัดการอาสาอย่างเป็นทางการให้แก่ผู้ที่จะเกษียณอายุ โดยมีการเลี้ยงอาหาร การมอบของที่ระลึก และการกล่าวคำอาลัยกัน เพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความประทับใจของผู้ร่วมงานและหน่วยงาน

2.2.2 เรื่องที่ควรดำเนินการในการจัดกิจกรรมอาสาอาลัย

พิจารณากันโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่เสนอมานี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีรายการเดียวที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่แน่ใจหรือยังไม่ตัดสินใจ คือ "การเลี้ยงอาหารค่ำ" ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่า การเลี้ยงอาหารค่ำควรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม แต่โดยสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบันนี้ มักจะนิยมจัดเลี้ยงกันอย่างฟุ่มเฟือยเสียค่าใช้จ่ายสูง โดยไม่มีงบประมาณหรือเงินทุนที่จะสนับสนุน ต้องเรียกรายครู - อาจารย์ ทอคำ คหมทึในท้องถิ่น ซึ่งขยายวงกว้างออกไปเท่าใดผู้ได้รับความเดือดร้อนก็มีมากขึ้น จนกระทรวงศึกษาธิการได้เคยมีประกาศห้ามการเรียกรายเงินเพื่อการจัดเลี้ยงต้อนรับและส่งอย่างเด็ดขาด ซึ่งทำให้เกิดความอึดอัดใจแก่

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ที่จะเกษียณอายุ ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม และผู้ที่จะเข้าร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับเรื่องนี้ถ้าผู้เกี่ยวข้องใดให้ความสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาของกิจกรรมในระยะเกษียณอายุ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หรือหัวใจของการจัดกิจกรรมแล้ว ก็จะพบว่า การเลี้ยงอาหารค่ำเป็นเพียงส่วนประกอบส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจจะไม่จำเป็นต้องจัดให้มักัด แต่เนื่องจากกิจกรรมอ่าลาอาลัยมักจัดในเวลาเย็นไปจนถึงค่ำ ซึ่งตรงกับระยะเวลาอาหารค่ำ และประกอบกับพิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร การจัดเลี้ยงอาหารค่ำ จึงมีความจำเป็นและถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่สมเหตุสมผลตามหลักการของ Jucius (1971: 424) อย่างไรก็ตามในการจัดเลี้ยงอาหารค่านั้นควรเป็นไปโดยประหยัด ซึ่งอาจจะกระทำได้หลายวิธี เช่น การให้ผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคนหรือแต่ละหมวดวิชาจัดหาอาหารมารับประทานร่วมกัน หรือการออกค่าใช้จ่ายร่วมกันในอัตราที่ใกล้เคียงกับค่าอาหารที่รับประทานกันตามปกติ แล้วมอบให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้มีผู้ได้รับความเดือดร้อน สำหรับรายการอื่น ๆ ที่เหลืออันผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับทุกรายการ ได้แก่ "การประกอบพิธีทางศาสนา" "การกล่าวคำอำล่านักเรียน" "การบายศรีสู่ขวัญ" "การแสดงผลงานจิตของศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และผู้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง" "การแสดงผลงานของศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน" "การกล่าวยกย่องเกียรติคุณและแสดงความอาลัยโดยผู้บริหารโรงเรียน" "การมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้เกษียณอายุ" "การกล่าวคำอำลาของผู้เกษียณอายุ" "การสังสรรค์หลังจากเสร็จพิธีการ" "การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของผู้เกษียณอายุ" และ "การจัดทำจุลสารเผยแพร่ประวัติและเกียรติคุณของผู้เกษียณอายุ" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาขั้นต้นโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ช่างราชการที่เกษียณอายุ และนักวิชาการบริหารงานบุคคล โดยศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดกิจกรรมในระยะเกษียณอายุ และความต้องการที่จะจัดกิจกรรมเพิ่มเติม แล้วประมวลกิจกรรมดังกล่าวขึ้นมา ปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้สัมภาษณ์ในการศึกษาขั้นต้น คืออยู่ในระดับเห็นด้วย จึงควรพิจารณานำกิจกรรมเหล่านี้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมอ่าลาอาลัยต่อไป

2.2.3 ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร

พบว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่กับทุกรายการที่เสนอมานี้ ได้แก่ "คณะกรรมการบริหารโรงเรียน" "คณะครูในโรงเรียน" "ศิษย์เก่าหรือสมาคมศิษย์เก่า" "สมาคมผู้ปกครองและครู" และ "นักเรียน" นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า ได้แก่ "ผู้มีความสัมพันธ์กับโรงเรียนและมีจิตศรัทธา" ด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาของกิจกรรมในระยะเกษียณอายุนั้น เน้นถึงการสร้างความประทับใจระหว่างผู้เกษียณอายุกับเพื่อนร่วมงาน โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้อง ผู้ตอบแบบสอบถามจึงเห็นว่าคณะบุคคลดังกล่าว ซึ่งมีลักษณะเป็นตัวแทนที่ครอบคลุมประชากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในเนื้อหาของกิจกรรม ควรจะได้นำแสดงออกในฐานะผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยนอกเหนือไปจากการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งคาดว่าจะสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เกษียณอายุได้มากยิ่งขึ้น

2.2.4 ระยะเวลาดำเนินการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร

พบว่า มีเพียงรายการเดียวที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 คือ "ภายในสัปดาห์สุดท้ายของปีงบประมาณ" แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่กับระยะเวลาดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเห็นว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาแรกเข้ารับราชการ กับระยะเวลาสุดท้ายก่อนที่จะพ้นจากราชการไปนั้น จะมีผลต่อการสร้างความประทับใจให้แก่บุคลากรได้มากที่สุด เพราะเป็นระยะเวลาที่บุคลากรมีความตื่นตัวและจิตใจจดจ่อในสิ่งใหม่ ๆ ที่ผ่านเข้ามา หรือมีความผูกพันอาลัยกับสิ่งที่กำลังจะผ่านพ้นไป ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม และยังเห็นว่ากิจกรรมอาสาสมัครน่าจะเป็นสัญลักษณ์เตือนให้ผู้ที่เกษียณอายุรู้ว่า หลังจากกิจกรรมอาสาสมัครสิ้นสุดลง บทบาทภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ ที่ตนเคยรับผิดชอบก็จะสิ้นสุดลงไปพร้อมกับชีวิตราชการด้วย จึงนับเป็นโอกาสสุดท้ายในชีวิตราชการที่จะได้รำลึกถึงความผูกพันอาลัยในงาน เพื่อนร่วมงาน โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้อง ในขณะที่ตัวบุคคลเหล่านั้นก็จะมีโอกาสได้แสดงออกถึงความอาลัยรัก ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างความประทับใจแล้ว

ยังเพิ่มความมั่นใจให้แก่ผู้เกษียณอายุที่กำลังจะออกไปรับบทบาทใหม่ในสังคมใหม่
 ต่อไปอีกด้วย การจัดกิจกรรมอาสาอาลัยในระยะก่อน หรือหลังการเกษียณอายุ
 นานเกินไป อาจมีผลทำให้การสื่อความหมายในเชิงของสัญลักษณ์แห่งการสิ้นสุด
 คนอยลงไป และมีผลต่อเนื่องไปถึงการสร้างความประทับใจระหว่างกันด้วย
 ดังนั้นจึงสมควรจัดขึ้นภายในสัปดาห์สุดท้ายของปีงบประมาณ โดยกำหนดวันขึ้น
 ตามความสะดวกของผู้ดำเนินการและผู้เกษียณอายุ

2.2.5 แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม

อาสาอาลัย

พบว่า ทุกรายการมีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 แสดง
 ว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่กับทุกรายการที่เสนอมานี้ ได้แก่ "เงิน
 สวัสดิการของโรงเรียน" "เงินที่รวบรวมจากคณะครูในโรงเรียนตามศรัทธา"
 "เงินสมาคมผู้ปกครองและครู" และ "เงินสมาคมศิษย์เก่า" นอกจากนี้ยังมีผู้
 เสนอแนะเพิ่มเติมคือ "เงินรวบรวมจากผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมกิจกรรมตามศรัทธา"
 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและผู้เข้าร่วม
 กิจกรรมอาสาอาลัย ควรมีส่วนร่วมออกค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมด้วย เพราะ
 ค่าใช้จ่ายดังกล่าวไม่สามารถเบิกจ่ายจากเงินของทางราชการได้ และการที่จะ
 กำหนดให้เป็นภาระของโรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องของคณะใดคณะหนึ่งก็ไม่เป็นการ
 เหมาะสม เพราะจะทำให้เกิดความเดือดร้อนมากเกินไป และไม่สอดคล้อง
 กับเนื้อหาของกิจกรรม ที่ต้องการให้ทุก ๆ ฝ่ายได้แสดงออกถึงความอาลัยผูกพัน
 และการสร้างความประทับใจต่อกัน แต่สำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและผู้เข้าร่วมกิจ
 กรรมจะร่วมกันเสียสละเงินตามความศรัทธา เพื่อรวบรวมเป็นค่าใช้จ่ายในการ
 จัดกิจกรรม ก็น่าจะเกิดผลดี คือ ผู้เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่ายได้มีโอกาสแสดงออก
 เคารพเทียมนอกโดยไม่มีผู้ใดเดือดร้อนมากเกินไป และยังทำให้มีงบประมาณที่จะใช้
 จ่ายได้อย่างเพียงพอและคล่องตัว ซึ่งจะเป็นผลให้การจัดกิจกรรมสำเร็จลงอย่าง
 เรียบร้อย และผู้เกษียณอายุเกิดความประทับใจอย่างเต็มที่

2.3 ระยะหลังการเกษียณอายุ

2.3.1 เนื้อหาของกิจกรรมในระยะหลังการเกษียณ

อายุ

พิจารณาโดยส่วนรวม ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่เสนอมานี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับทุกรายการ ได้แก่ "การแสดงออกซึ่งการยอมรับนับถือและให้เกียรติแก่ผู้เกษียณอายุ" และ "การสร้างความผูกพันและความปรารถนาที่ต่อกันระหว่างโรงเรียนกับผู้เกษียณอายุ" ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตอบแบบสอบถามเห็นว่าเนื้อหาของกิจกรรมดังกล่าว เป็นการเน้นถึงคุณค่า การเห็นประโยชน์ในตัวผู้เกษียณอายุ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งจะสามารถสนองความต้องการของผู้เกษียณอายุในระยะหลังการเกษียณอายุได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับที่สุวรวณี พลัมพลาทอง (2522: 9) ได้กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุไว้อย่างกว้าง ๆ สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มหรือสังคม มีความรู้สึกว่าเขาเองยังไม่ถูกทอดทิ้ง ความต้องการการยอมรับและเชื่อถือจากบุคคลในสังคม โดยเฉพาะบุตรหลานและผู้ใกล้ชิด เพื่อแสดงว่าเขาเองยังมีประโยชน์ต่อบุตรหลานและสังคม ความต้องการมีสัมพันธ์ภาพทางสังคมกับบุคคลอื่นเป็นรายบุคคล และมีความสนใจในประสบการณ์ใหม่ ๆ ในสังคม จะเห็นได้ว่าความต้องการของผู้สูงอายุที่นอกเหนือไปจากการได้หยุดพักการปฏิบัติงานโดยได้รับบำเหน็จบำนาญและสวัสดิการต่าง ๆ แล้ว ความต้องการที่กล่าวมาข้างต้น ก็นับว่ามีความสำคัญและอยู่ในลำดับที่สูงขึ้นตามทฤษฎีความต้องการของ Maslow (1970: 35-47) ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการตอบสนองจึงจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการดำรงชีวิต ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถามว่าเนื้อหาของกิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะที่ครอบคลุม และคาดว่าจะสามารถสนองความต้องการให้แก่ผู้เกษียณอายุได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านการยอมรับนับถือ และการสร้างสัมพันธ์ภาพต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Juclius (1971: 424) และจ่านงค์ สมประสงค์ (2514: 684) ที่กล่าวไว้ สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมในระยะหลังการเกษียณอายุเป็นการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่าง

หน่วยงานกับพนักงานผู้เกษียณอายุ เพื่อให้มีความระลึกถึงและมีความปรารถนา
ที่ต่อกันตลอดไป

2.3.2 เรื่องที่ควรดำเนินการในการจัดกิจกรรมเพื่อ
แสดงออกซึ่งการยอมรับนับถือและให้เกียรติแก่ผู้เกษียณอายุ

พบว่า รายการส่วนมากจำนวน 5 รายการ มีค่าร้อยละ
สูงกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ "การเชิญผู้เกษียณอายุมาเป็นกรรมการสมาคมต่าง ๆ
ที่สัมพันธ์กับโรงเรียน เช่นสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า" "การเผยแพร่
เกียรติประวัติของผู้เกษียณอายุ" "การเชิญผู้เกษียณอายุมาปฏิบัติงานพิเศษ
เป็นบางเวลาตามความสามารถและความสมัครใจ" "การจัดให้ผู้เกษียณอายุ
ได้มีโอกาสช่วยเหลือในกิจกรรมทางการศึกษา" และ "การเชิญผู้เกษียณอายุมา
ปาฐกถา อภิปราย สาธิต หรือเล่าประสบการณ์ให้ครูและนักเรียนฟัง" แสดงว่า
ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกว่าควรดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้
อาจเนื่องมาจากเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เกษียณอายุมีความรู้ดีกว่าตนเอง
ยังมีคุณค่าและประโยชน์ต่อสังคม เป็นการตอบสนองความต้องการเกี่ยวกับการยอมรับ
นับถือ ทำให้ผู้เกษียณอายุเกิดความสุขและพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่มากยิ่งขึ้น
สอดคล้องกับที่นักวิชาการหลายท่าน เช่น ศรีเรือน แกวกังวาล (2518: 127-
129) กัญญา หัตถ์สุวรรณ (2521: 97) โสรจ สนั่นศิริพันธ์ (2522: 99) และ
เชาวน์ ชีระกุล (2526: 28-29) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า วิธีปฏิบัติคนเพื่อใช้ชีวิต
ในระยะหลังการเกษียณอายุอย่างมีความสุขวิธีหนึ่งก็คือ การทำประโยชน์โดยให้
ความร่วมมือและช่วยเหลือสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความ
รู้ดีกว่า ตนเองยังเป็นคนที่มียุทธประโยชน์ต่อสังคม มีเกียรติ และเป็นที่ยอมรับของสังคม
ที่ตนเกี่ยวข้อง สำหรับการเชิญผู้เกษียณอายุมาปฏิบัติงานพิเศษเป็นบางเวลา ตาม
ความสามารถและความสมัครใจนั้น ก็สอดคล้องกับความคิดเห็นในการจัดกิจกรรม
ระยะหลังการเกษียณอายุของ Jucius (1971: 424)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องที่ควรดำเนินการในการจัดกิจกรรมเพื่อ
แสดงออกซึ่งการยอมรับนับถือและให้เกียรติแก่ผู้เกษียณอายุ คือ รายการที่มีค่าร้อยละ

จะต่ำกว่าร้อยละ 50 จำนวน 2 รายการ ได้แก่ "การเชิญผู้เกษียณอายุมาเป็นที่ปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงานของโรงเรียน" มีค่าร้อยละ 46.5 ซึ่งไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Jucius (1971: 424) และจำนงค์ สมประสงค์ (2514: 684) ที่เห็นว่า ควรเชิญผู้บริหารหรือพนักงานที่เกษียณอายุไปแล้วมาเป็นที่ปรึกษาแนะนำในการปฏิบัติงาน หรือจ้างทำงานชั่วคราว อีก **รายการหนึ่งก็คือ** "การเชิญผู้เกษียณอายุเป็นตัวแทนของโรงเรียนไปร่วมงานสาธารณกุศลงานสาธารณประโยชน์" มีค่าร้อยละ 44.9 ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการให้เกียรติแก่ผู้เกษียณอายุอย่างชัดเจน แต่การที่ทั้งสองรายการมีค่าร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยที่จะนำมาดำเนินการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าจะเป็นการรบกวนและทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้เกษียณอายุ ซึ่งอาจต้องการพักผ่อนอย่างสงบสุขในช่วงสุดท้ายของชีวิต นอกจากนั้นผู้เกษียณอายุในสังคมไทยเรามากจะถือว่าบทบาทของตนเองได้สิ้นสุดลงไปหมดแล้ว จึงมีความกระตือรือร้นที่จะต้องไปแสดงตนแสดงบทบาทในสังคมอีก หรืออาจเกรงว่าจะเป็นการทำลายสัมพันธ์ภาพและก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีแก่เพื่อนร่วมงานที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ ในลักษณะของการขัดขวางความก้าวหน้าในการทำงาน แต่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นดังกล่าว เพราะโดยธรรมชาติเมื่อคนอยู่ในสังคมก็จำเป็นจะต้องเข้าร่วมกับสังคม พยายามที่จะช่วยเหลือสังคม และบางครั้งอาจจะต้องการความช่วยเหลือจากสังคมด้วย ดังนั้นการช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคมของผู้เกษียณอายุจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดา แต่อาจจะมากน้อยแตกต่างกันตามความสามารถและความสมัครใจ ไม่น่าจะคิดเป็นเรื่องของการรบกวนหรือทำให้ผู้เกษียณอายุเดือดร้อน แต่ควรจะมองในแง่ของการสนองความต้องการที่จะช่วยให้ผู้เกษียณอายุรู้สึกว่าคุณค่า และมีประโยชน์ต่อสังคม สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องบทบาทของผู้เกษียณอายุนั้น ควรเข้าใจว่าบทบาทในตำแหน่งหน้าที่เดิมนั้นได้สิ้นสุดลงไปพร้อมกับการเกษียณอายุราชการแล้ว แต่บทบาทในสังคมยังคงอยู่ และจะต้องแสดงออกไปในฐานะของผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่จะช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ และเป็นที่พึ่งของคนอื่น ๆ ในหน่วยงานและในสังคม

ได้ ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญ แก่ผู้สูงอายุมาก จะเห็นได้จาก การกำหนดให้มีสภาผู้สูงอายุขึ้น เพื่อเป็นสภาที่ปรึกษา ของผู้บริหารประเทศ แต่ทั้งนี้ผู้เกษียณอายุต้องเข้าใจว่าตนอยู่ในบทบาทของ ที่ปรึกษา หรือผู้ปฏิบัติงานชั่วคราวเท่านั้น ฉะนั้นคงยึดติดกับบทบาทเดิมอยู่ ก็อาจจะมีผลต่อการทำลายสัมพันธ์ภาพ หรือก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีแก่เพื่อนร่วมงานได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรดำเนินการในกิจกรรมทั้งสองรายการที่กล่าว มา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามความสามารถ และความสมัครใจ

2.3.3 เรื่องที่ควรดำเนินการในการจัดกิจกรรมเพื่อ สร้างความผูกพันและความปรารถนาดีต่อกันระหว่างผู้เกษียณอายุกับเพื่อนร่วมงาน และโรงเรียน

พบว่า รายการส่วนมากจำนวน 7 รายการ มีค่าร้อยละ สูงกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ "การเชิญผู้เกษียณอายุมาเยี่ยมและร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนเป็นครั้งคราว" "การไปเยี่ยมเยือนผู้เกษียณอายุเพื่อคารวะในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ฯลฯ" "การจัดทำทำเนียบรายชื่อผู้เกษียณอายุ และพิมพ์ลงในหนังสือคู่มือครู คู่มือนักเรียน เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ของโรงเรียน" "การให้ความสนใจและต้อนรับผู้เกษียณอายุที่มาเยี่ยมโรงเรียนเป็นส่วนตัวอย่างอบอุ่น" "การติดต่อบรรณานุกรมหรือจดหมาย วารสาร ชาวสารของโรงเรียนไปยังผู้เกษียณอายุโดยสม่ำเสมอ" "การเปิดโอกาสให้ผู้เกษียณอายุได้กลับมาให้บริการความ สะดวกสบายของโรงเรียน เช่นเดียวกับผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่" และ "การไปเยี่ยมเยือนผู้เกษียณอายุเพื่อถามทุกข์สุขหรือเมื่อเจ็บป่วย" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็น ควญเป็นส่วนมากควรดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยก็มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถามว่า กิจกรรมดังกล่าวจะทำให้ผู้เกษียณอายุได้ตระหนัก ว่า การมีส่วนร่วมทำงานกับหน่วยงานในอดีตยังมีคุณค่ากับหน่วยงานกับเพื่อนร่วมงานยังให้ความสนใจ คิดถึง และไม่ทอดทิ้ง ซึ่งจะก่อให้เกิดความผูกพันและมีความ ปรารถนาดีต่อกันตลอดไป สอดคล้องกับที่ Juclius (1971: 424) และ จำนวนศักดิ์ สมประสงค์ (2521: 684) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า กิจกรรมที่จะสร้าง ความผูกพันและความปรารถนาดีต่อกันระหว่างผู้เกษียณอายุ กับเพื่อนร่วมงานและ

และหน่วยงานใดแก่ การส่งหนังสือพิมพ์ จดหมายวารสาร ข่าวสารของหน่วยงานไปยังผู้เกษียณอายุโดยสม่ำเสมอ การเปิดโอกาสให้กลับมารับบริการความสะดวกสบายของหน่วยงาน การเชิญมาเยี่ยมหน่วยงานเป็นครั้งคราว การเชิญมาร่วมกิจกรรมทางสังคม การจัดทำทะเบียนรายชื่อแล้วพิมพ์ลงในวารสารและสิ่งพิมพ์ของหน่วยงาน

2.3.4 ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะหลังการเกษียณอายุ

พบว่า รายการส่วนมากจำนวน 4 รายการ มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ "คณะกรรมการบริหารโรงเรียน" "ผู้บริหารโรงเรียน" "สมาคมผู้ปกครองและครู" และ "คณะครูในโรงเรียน" นอกจากนั้นยังมีส่วนแนะเพิ่มเติม คือ "ศิษย์เก่าของผู้เกษียณอายุทุกรุ่น" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกว่า ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะหลังการเกษียณอายุควรเป็นบุคคลและคณะบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาของกิจกรรมในระยะนี้ เน้นถึงการแสดงออกซึ่งการยอมรับนับถือและให้เกียรติแก่ผู้เกษียณอายุกับการสร้างความผูกพันและความปรารถนาที่ต่อกัน ระหว่างผู้เกษียณอายุกับเพื่อนร่วมงาน และโรงเรียน จะเห็นได้ว่าบุคคลและคณะบุคคลดังกล่าวมีลักษณะเป็นตัวแทนที่ครอบคลุมประชากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในเนื้อหาของกิจกรรม ถ้าได้ร่วมกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมก็จะช่วยให้บรรลุผลตามเนื้อหาของกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น

2.3.5 ระยะเวลาดำเนินการจัดกิจกรรมในระยะหลังการเกษียณอายุ

พบว่า มีเพียงรายการเดียวที่มีค่าร้อยละสูงกว่าร้อยละ 50 คือ "หลังจากวันเกษียณอายุจนตลอดชีวิตของผู้เกษียณอายุ" แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยเป็นส่วนมากกับระยะเวลาดังกล่าว การที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรดำเนินการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เกษียณอายุจนตลอดชีวิตนั้น อาจเนื่องมาจากเห็นด้วยกับความมุ่งหมายหลักของแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณ

อายุที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในตอนต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ Castetter (1976: 473-474) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า แผนการเกี่ยวกับการเกษียณอายุมีความมุ่งหมายให้ผู้เกษียณอายุได้มีชีวิตอยู่ต่อไปด้วยความสุข ความพึงพอใจ และมีความปลอดภัยตลอดระยะเวลาของชีวิตที่เหลืออยู่ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นที่สอดคล้องว่าการจัดกิจกรรมตามระยะเวลาดังกล่าวข้างต้นจะสอดคล้องตามแผนที่ได้กำหนดไว้ จะช่วยให้ผู้เกษียณอายุบรรลุถึงความมุ่งหมายดังกล่าว และผู้วิจัยมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับการที่จะกำหนดระยะเวลาดำเนินการโดยถืออายุเป็นเกณฑ์สิ้นสุด เช่น 65 ปี หรือ 70 ปี ทั้งนี้เพราะผู้เกษียณอายุบางคนนี้อาจจะมีอายุยืนยาวกว่านั้น ก็จะถูกทอดทิ้ง และอาจจะประสบความทุกข์ในระยะสุดท้ายของชีวิต ซึ่งไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายหลักของแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

2.3.6 แหล่งที่มา ของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมหลังการเกษียณอายุ

พิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่เสนอมานี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่แน่ใจหรือยังไม่ตัดสินใจกับรายการที่ว่า "ค่าจ้าง ค่าตอบแทน และค่าวัสดุที่เกี่ยวข้อง เป็นผลประโยชน์ของทางราชการ ควรได้มาจากเงินบำรุงการศึกษาและเงินงบประมาณ" ทั้งนี้เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามยังไม่ทราบแน่ชัดว่าค่าจ้าง ค่าตอบแทนและค่าวัสดุนั้นจะจ่ายในเรื่องใบบ้าง จึงทำให้ไม่แน่ใจว่าจะสามารถจ่ายจากเงินบำรุงการศึกษาและเงินงบประมาณได้หรือไม่ เพราะการจ่ายเงินดังกล่าวจะต้องดำเนินการตามระเบียบที่กำหนดไว้ หรือได้อนุมัติเป็นหลักการไว้ เกี่ยวกับเรื่องนี้ถ้าพิจารณาจากกิจกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วย ว่าควรดำเนินการในระยะหลังการเกษียณอายุแล้ว ก็น่าจะไต่ถามค่าจ้างผู้เกษียณอายุในฐานะผู้อำนวยการ ค่าตอบแทนผู้เกษียณอายุในการบรรยายหรือแสดงปาฐกถา หรือการปฏิบัติงานพิเศษต่าง ๆ ซึ่งการใช้จ่ายเงินในลักษณะดังกล่าวได้มีระเบียบกำหนดไว้เฉพาะเรื่องอย่างชัดเจน และสามารถเบิกจ่ายได้จากเงินบำรุงการศึกษา และเงินงบประมาณตามความเหมาะสม โดยอยู่ในดุลพินิจของผู้บริหารโรงเรียนที่จะพิจารณาอนุมัติการเบิกจ่ายตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบได้กำหนดเอาไว้ และการที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วย

กับรายการที่ว่า "ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องเป็นผลประโยชน์ของทางราชการโดยตรง เช่น ค่าของขวัญ ค่าอาหารและเครื่องใช้ในทางสังสรรค์ ควรได้มาจากเงินสวัสดิการของโรงเรียนและเงินอื่น ๆ" นั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม เพราะค่าใช้จ่ายเหล่านั้นไม่สามารถจ่ายจากเงินบำรุงการศึกษาและเงินงบประมาณได้ การจ่ายจากเงินสวัสดิการของโรงเรียน และเงินอื่น ๆ ที่อาจจะได้จากการเก็บรวบรวมกันเองจะตรงตามวัตถุประสงค์และคลองตัวกว่า ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความประหยัดและระมัดระวังไม่ให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ผู้เกษียณอายุ และผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นที่สามารถประมวลเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

ก. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูในสังกัดให้ชัดเจน โดยเฉพาะเกี่ยวกับทรัพยากรและบุคลากร เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนยึดเป็นแนวปฏิบัติได้อย่างมั่นใจ
2. กรมสามัญศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนในสังกัด กำหนดแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูในระดัมนิโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน หรือเขตการศึกษา ตามนโยบายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น และพิจารณาจัดสรรงบประมาณช่วยเหลือตามสมควร
3. กรมสามัญศึกษาควรมอบหมายให้โรงเรียนในสังกัดรับผิดชอบติดตามดูแลสภาพความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่เกษียณอายุทุกคน และดำเนินการช่วยเหลือตามสมควรในกรณีที่เดือดร้อน
4. ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนและให้ความร่วมมือใน

การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ โดยถือเป็นภารกิจประการหนึ่งในการบริหารงานบุคคล

5. ข้าราชการครูทั่วไปควรได้รับการชี้แจงให้เห็นความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ และมีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมตามแผน

6. ผู้เกษียณอายุควรให้ความร่วมมือ โดยการเสนอแนะปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเองภายในขอบเขตที่เป็นไปได้ เพื่อโรงเรียนจะได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุได้สอดคล้องตรงตามความต้องการ

7. แผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุควรมีค้ำยันได้ตามบุคลิกภาพของผู้เกษียณอายุ ทรัพยากรและความสามารถในการดำเนินการของโรงเรียน

8. กิจกรรมที่จัดไว้ในแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุไม่ควรมากเกินไป เพราะอาจจะทำให้เกิดปัญหาต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน และควรจัดกิจกรรมบางอย่างที่อาจจะสร้างความลำบากใจให้แก่ผู้เกษียณอายุ เช่น กิจกรรมที่จะต้องแสดงตนโอ้อวดต่อสาธารณชน การเชิญมาปฏิบัติงานที่มีบุคลากรประจำการปฏิบัติได้ผลคืออยู่แล้ว

9. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุควรดำเนินการอย่างประหยัดแต่ด้วยความศรัทธาและจริงใจ เพื่อไม่ให้เกิดความเคียดแค้น ซึ่งจะมีผลต่อการสร้างความประทับใจมากกว่าการดำเนินการอย่างหรูหราฟุ่มเฟือย แต่ขาดศรัทธาและความจริงใจ

10. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุควรดำเนินการต่อเนื่องไปตลอดชีวิตของผู้เกษียณอายุ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

11. โรงเรียนควรประสานงานกับกลุ่มโรงเรียน เจ้าหน้าที่ครูสภาอำเภอและจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการเขต และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ เพื่อให้บรรลุผลตามความมุ่งหมาย

12. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาควรจัดตั้งศูนย์กิจกรรมขึ้นในระดับอำเภอ จังหวัด และในส่วนกลาง เพื่อบริการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุให้แก่ข้าราชการครูที่เกษียณอายุ

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรทำการวิจัยเพื่อเสนอแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษาอื่น ๆ

2. ควรทำการวิจัยเพื่อนำเสนอแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูในสังกัดอื่น ๆ เพิ่มเติม

3. ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้ แผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9

4. ควรทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลและความพึงพอใจในการดำรงชีวิต ระหว่างข้าราชการครูที่เกษียณอายุในโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ กับข้าราชการครูที่เกษียณอายุในโรงเรียนที่ไม่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษียณอายุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย